

Канат Каренов

КЕШІР ИНИ, КЕШІР

НОБЕСИТЬ

ПРОСТИ, МОЙ БРАТ, ПРОСТИ

УДК 355/359
К18

Каренов Қ.

К18 Кешір інім, кешір. = Прости, мой брат, прости / Қанат Каренов - Қарағанды, 2016. – «Гласир» 115б., қаз., орыс.

ISBN 978-601-7836-98-6

Книга посвящена участникам и ветеранам Великой Отечественной войны, а также книга посвящена памяти братьев Кареновых, Аскара и Саттара, воевавших в той войне, маме Шарбан и всем солдатам-казахам, отдавшим долг и жизни за защиту своей Родины.

УДК 355/359

ISBN 978-601-7836-98-6

© Каренов Қ., 2016

Әкем мен анама

*Неше жыл өтпесе де,
Неше жас болмаса да,
Мен саған баламын
Сағындым сені анашым,
Ізбасар болсам әкеме,
Қиын жолға қарамай,
Қойған арманға жетемін,
Шіркін тағдырдың жалғаны-ай,
Кеттіңіз ерте көре алмай
Өмірдің талай қызығын*

*«Егер батыр аталарымыздың жеңісі
болмаса, бүгінгі Тәуелсіздікке қол
жеткізуіміз екі талай еді.
Сондықтан, бостандығымызды
бағалауымыз керек, ал жастар
ардагерлерге әрқашан көмек
қолдарын созулары қажет.
Мемлекет өз кезегінде оларға жан-
жақты қолдау көрсетуді
жалғастырып келеді»*

**Қазақстан Республикасының Президенті
Нұрсұлтан Назарбаев**

Бұл кітапты мен, өздерін және ең қымбатты- өз өмірлерін аямаған, біздер- ұрпақтары бостандықта бейбіт өмір сүріп, өз елінің лайықты азаматтары ретінде бақытты өмір кешуді сыйлаған Ұлы Отан соғысының барлық ардагерлеріне арнаймын.

Мен, Ұлы Отан соғысының ардагері, өз әкемді мақтан етемін және жылдар өткен сайын әкем мен оның үлкен ағасы Асқардың бір-бірін өте жақсы көріп, осы өмірді бағалағаны және бақыт үшін жандарын аямағанын көбірек түсіне бастадым.

Менің әкем туған ағасы, 33-атқыштар дивизиясының барлаушысы Асқар Кареновке қарақағаз алады, бірақ өмірінің соңына дейін ағасының қазатапқанына сенбей, ағасы қайтып оралар ғажап сәтті күтумен болды...

Тіпті, 1980 жылы өзі ауыр жарақат пен жарымжандықпен көз жұмар сәтін де, ұлдарынан: «Ағамның қабірін тауып алындар. Ол жерленген жерден бір уыс топырақ алып келіп, менің қабірімнің қасына жерлеңдер. Тым құрығанда, онымен мәңгілік бірге қалатынымдыосылайша сезінетін болайын» деп өтінді.

Бұл кітапты мен бүгінгі және болашақ күннің ұрпақтарына арнай отырып, олар бір-бірін бағаласын, жан-тәнімен жақсы көрсін деймін.

Бірде, әкем қайтыс болғаннан кейін, ол кісі 1980 жылы 17 сәуірде қайтыс болған еді, мамыр айында біз «Менің арманым» атты шығарма жаздық. Мен әкем туралы ойымды, келешекте кім болғым келетінін жаздым. Уақыт өте келе, осы кітап жазылып жатқанда, мен сол шығарманы тауып алдым және осы күнге дейін жазғанымның бәрін жүзеге асыруға тырысқанымды ұқтым. Бұл шығарма емес, менің берген сертім сияқты еді.

«Менің арманым.

Менің арманым- ол өз әкеме ұқсау. Ол үш соғысты да бастан кешірген адам. Көпті көрген, қазақ халқын өлердей сүйген, өмірінің соңына дейін өз халқына адал болған адам. Өз халқының тарихын өте жақсы білетін. Достарымен, көршілерімен әңгімелесуді қатты ұнататын. Ол кісіні барлығы құрметтейтін. Милицияда қызмет атқарғанында кедейлерге көмектесіп, оларға пана болуға тырысқан. Сонымен бірге, әкем поэзияны жақсы

көруші еді. Әкемнің көзін көргендер мақтан тұтуға лайықты, қарапайым да адал Адам болғанын айтатын. Мен де әкем сияқты қарапайым Адам болғым келеді. Қарапайым, бірақ халқыма қажет адам ретінде, өмір сүргім келеді».

2010 жылы зейнеткерлікке шыққаннан кейінмен Ресейге бардым және Псков облысынан басқа барлаушылармен бірге ұрыста қаза тапқанөзімнің ағам, 33-атқыштар дивизиясының барлаушысы Асқар Кареновтің жерленген орнын таптым.

Өз әкем-Саттар Каренов, Ұлы Отан соғысының ардагері, 1939 жылдан бастап Халхинголдегі әскери ұрыстарға қатысқан болатын. Одан кейін Ұлы Отан соғысы басталғанда ерікті түрде майданға аттаныпты. 1942 жылы Смоленск, Вяземск және Ржевск түбінде қиян-кескі ұрыстар өтеді. Сондай ұрыстардың бірінде взвод командирі қаза табады да, менің әкем- аға сержант қолбасшылықты өзіне алады, кейінгі 4 ай бойы взводты басқарады, взвод командирі дей тұрғанмен-бұл офицерлік лауазымға жататын-ды, алайда ол тапсырмаларды орындап шығып, өзін сауатты командир ретінде көрсете білгендіктен, осы лауазымда қалдырылған. 1942 жылы 23 қыркүйекте оның взводы Зуевка ауылы түбінде неміс күштерін талқандау мақсатында шабуылға шығады, осы ұрыста ауыр жарақаттанып, 4 ай бойы госпитальда жатады, одан кейін мобилизацияланады.

Мұның барлығы маған, бұдан 6 жыл бұрын, мұрағат құжаттарын көтергенде белгілі болды, мен әкемнің «Қызыл жұлдыз» орденіне ұсынылған марапаттау қағазын тауып алдым, сонымен бірге, менің басты міндетім –оның өз өмірінің соңына дейін іздеген үлкен ағасы Асқар Кареновтің жерленген орнын табу болатын.

Қарақағазда ол Калинин облысы (қазіргі Псков) Семеновка аулының жанында жерленді делінген. Алайда, кейінірек маған, өткен жүзжылдықтың елуінші жылдары ауылдың таратылғаны мәлім болды. Сондықтан, жолдаған сауалдар бұл ауылды таба алмады. Тек 2010 жылы, кіші ағаммен сол жаққа барғанымызда, біз Асқар Кареновтің жерленген орнын таптық, ол Псков облысы Липшан ауылындағы туыс бауырластар қабірінен табылды.

Біз сол ауылдан 600 метрдей жерде бүтіндей латыш дивизиясы жерленген бауырластар қабірінде, біздің отандасымыз, мерген, Совет Одағының батыры Әлия Молдағұлова жерленгенін де білдік. Оған ескерткіш орнатылыпты. Жергілікті тұрғындар мен әскерилердің айтуынша, ұрыс кезінде барлаушылардың мергендерді қалқалағандары белгілі болды. Демек, менің ағам Асқар Каренов пен Әлия Молдағұлова бірге соғысқан.

Біз қазіргі кезде рухани келісім туралы көп айтамыз. Ресейге іздестіріп барғанымызда, жауынгерлер жерленген орындарды көріп, сүйсіндік, ресейлік тұрғындардың көмегіне және балалардың

отандастарымыз жерленген қабірді күтіп-баптағандарын көріп, риза болдық.

Фашизмді жеңгенімізге 70 жыл өтсе де, мұнда белгісіз солдаттар жерленген орындар өте көп. Бұл іздестіру жұмыстарын жалғастыруға және іздестіруге бар күштерін салатын топтар үшін, сонымен бірге, әсіресе, өз өмірлерін фашизммен күреске және Отанын қорғауға қиған туыстары бар жастар үшін орынды себеп болары анық.

Мен тек өз ұрпақтарым ғана емес, сондай-ақ, осы бейбіт өмірді сақтап қалған сол жауынгерлердің ұрпақтары да батыр ата-апаларын тірі сияқты естерінде мәңгі сақтағандарын қалаймын.

Сондықтан мен, Қарағанды қаласы Оңтүстік-Шығысауданындағы өзім оқыған №27 мектепте болдым, бұл мектепке мені бұдан қырық жыл бұрын әкем әкеліп еді және Ресейге барғаны, Кеңес жауынгерлерінің фашизмді жеңгені, Жеңістің мәні туралы әңгімелеп берген-тін.

Каренов Қанат

*Смоленскінің түбінде ол
Взводын айқасқа көтерген.
Сапер күректің қырымен
Сұлатқан жауын төтеннен.*

*Шайқасқан адым тегінбей,
Бұйрыққа болып тым адал.
Тұрыпты қайта жеріңнен
Жарықшақ тиіп құлаған.*

*Жақындатып күнін жеңістің,
Өлімге тіккен бастарын.
Адамдар бізге ең ыстық
Ескерткіш бүгін таста тұр.*

*Өмірін мәңгі жалғады
Қалдырып ұрпақ, баласын.
Гүл қойып, сыйла сен дағы
Сүйгендей алар анасын!*

Кешір інім, кешір

Ақтөбеге тағы бір ымырт үйірілді. Ендеше, жеңіс күніне де аз қалған сияқты, қарғыс атқан осы соғыстан туған –туыстарымыз аман-есен оралып, арман-тілектеріміз орындалар қуанышты сәт те жақындаған тәрізді. Бұған негіз де жоқ емес, өйткені ауылға бірде-бір қарақағаз келген жоқ. Күндердің жалғасқан тізбегімен соғыс үшінші жылға ұласқанды.

Кешкі алакеуімде бір адамның қарасы көрінді. Ол қанатын жайған бүркіт сияқты балдағын бұлғандатып, ақсаңдай басып келе жатты. Асығып келе жатқаны көрініп-ақ тұр. Өздері жайлы әңгімелесіп тұрған екеу, оны байқап та үлгермеген болулары керек:

- Әміре, майдандағы інілерің Асқар мен Саттардың қалдары қалай? Олардан хабар алмағаныңа көп болды ма?

- Эх, Кәріпбек, сен Асқарды білмеуші ме ең, ізі-ғайым...ол бір жұмысты бастаса, соны аяқтағанша, аузынан бір сөз ала алмаушы едік қой. Онымен қоса қиқарлығы тағы бар! Ол хат жазбайтынын бірден ескерткен. Аллам жар болсын, жауды жеңіп, ортамызға оралғанда, той дастарқаны басында көрген-білгенін айтар.

- Ал Саттар ше? Оның жас келіншегі қалды емес пе ?

- Содан да болар, әйеліне ғана жазады. Майдандағы бар жаңалықты сол арқылы естиміз. Осыдан келсін, көрсетем мен оған ағасын ұмытқанын!

- Сабыр ет, Әміре. Осындай аға бола ма екен? Сен оған әке орнында емессің бе, ал тұңғышың Ахмедсардар болса, оның құрдасы емес пе?! Ол сені беталды мазалағысы келмейтін шығар. Және де бәріне хат жазуға қайдан үлгерсін. Соғыста емес пе...

- Қазір мен, тіпті, жайбарақатпын. Қос сұңқарым жауға соққы беріп жатыр.

- Қандай боларын бір құдай біледі! Соғыста не болмайды дейсің. Қарашы, Әміре, ауыл жаққа біреу келе жатыр.

- Мәссаған, Кәріпбек, ақсаңдап келеді өзі, балдақта

- Иә...

- Бірдеңеге ұшыраған ғой.

- Есесіне, тірі. Туған-туыстары естері шыға, қуанады десенші. Кім болды екен өзі?

- Жүр, алдынан шығайық, Кәріпбек, әйтпесе көңілім жай табар емес. Мен, тіпті, ірімшік көрген қарғадай, толқып кеттім.

- Жүр, Әміре, сен бәрібір маған тиыштық бермессің. Мүмкін, менің Айнабаламды айттырғанда мені иығына мінгізіп алып, қалыңдығым отырған киіз үйге жетіп барғандағы батылдығыңды көрсетерсің?! Мұндай да саған тең келер кім бар.

- Қойшы, Кәріпбек, қалжыңдайтын жер ме осы...

- Жарайды, жүр. Тек жүгірмеші, онда мен саған жете алмайтын сияқтымын Әміре, мынау Саттар ғой! Құдай ақы- Саттар! Ау, қайда барасың, ол келе жатыр ғой, тіфу, кешір мені, жаратқан, бізге қарай ақсаңдап келеді ғой.

Әміре бұл сөздің бірін де естімеді. Екі аршындай бойы бар ол, құдды арғымақтай, немерелес Кәріпбекке қарайламастан, кіші інісіне қарай құстай ұшты.

Кәріпбек оларға жеткенде, екеуі де үн-түнсіз, бір-бірін құшақтап тұрды. Әміре әлде ағалық, әлде әкелік мейірімнен бе Саттардың буырыл тартқан шаштарын сипалауда болды, ол небәрі 28 жаста болса да, Халхин-гол, Фин, Смоленскіні кешкен еді. Ендеше, оның бабасы Мәнжінің 23 жасында -ақ Сарыарқаның әйгілі батырларының бірі болғаны текке емес шығар.

- Саттар, Саттар, інішегім!- деп, айқайға басты Кәріпбек – Мәнжі батырдың аруағы желеп- жебеген шығар, жаңа ғана өзің мен Асқар туралы айтып тұрған едік!

- О, Кәріпбек, сені көргеніме қуаныштымын! Иә, келіншегің босанды ма? Шәрбан жазған, сені жақында кішкентайлы болады деп.

- Жо...- Кәріпбектің осы сөзін ауылдан жарыса жүгірген балалардың қуанышты дауыстары үзіп жіберді.

- Сүйінші!Сүйінші! – деді бәрі жамыраса, - Кәріпбек аға ұлды болды!

- Әйелің білген-ау шамасы, қай уақытта туарын - деп күлді Әміре. Тұңғышы болған соң ба Кәріпбектің көзіне жас үйірілді.

- Саттар, інішек, ұлымның атын өзің қойшы!

Саттар үлкен ағасына қарап еді, Әміре бас изеп, Кәріпбектің ұлына ат қоюға рұқсат беретінін білдірді. Әйтсе де, Саттар бұл рәсімді Әміренің құптауынсыз –ақ жасар еді. Өйткені, ол үйдің кенжесі, қара шаңырақтың мұрагері емес пе. Десе де, ана сүтімен бойына сіңген үлкенге деген құрметтен аттап кете алмайтында ме еді.

- Рахмет, Кәріпбек аға, мені осындай сый-құрметке лайық көргеніңізге. Аталарымыздың рухын еске алдық қой, олардың даналық сөзіндегідей «Бірлік бар жерде тірлік бар» демекші, балаңның аты Біргебай болсын, тек қуаныштың ғана жаршысы болсын!

- Шәрбан дұрыс айтады екен ғой, сені осы көрегендігің мен шешендігің үшін ұнаттым деп!

- Ау, сендер неге тұрсыңдар? – деп, балаларға бұрылды Әміре, көзінің жасын көлегейлей, – Бәрің біздің үйге жүріңдер, сендерді мен құрт пен ірімшікке бір тойдырайын. Жұрттың бәріне айта жүріңдер, майданнан менің інім Саттардың келгенін, тойға келсін бәрі!

Бір топ бала «Сүйінші!» деп айқайлай, ауылға қарай жүгіре жөнелді.

ШӘРБАН

Шәрбан жаңа туған нәрестені жөргекке орап, баппен Айнабалаға ұстатып жатып:

- Тұңғыштарыңның бауы берік болсын, тек жақсылық әкелсін, Кәріпбек екеуіңе серік болсын!- деді

- Әумин – деп, қолпаштай кетті, келген әйелдер, жан-жақтан тілектерін жаудыра:

- Тезірек емізсеңші, ана сүтінің дәмін татсын.

Әйелдердің шуылынан, Шәрбан өзінің де аналық сезімінің оянғанын сезді. Тұңғышы Амангелді тоғыз айлығында ауырып өлмегенде, ендігі үш жасқа толатын еді. Ол көзіне келіп қалған жасты ешкімге көрсетпестен сүртіп тастады. Мұндай сәттерде сүйіктіңнің иығына басынды сүйеп, өзіңнің жалғыз емес екеніңді және тағдырдың басқа салғанына көнетініңді сезінеді екенсің. Саттары болса майданда, соңғы төрт айдың ішінде одан бірде-бір хабар келмеген еді. Шәрбан әр түн сайын егіле жылап, тәңірінен күйеуінің осынау сұм соғыстан аман-есен оралуын жалбарына сұрайтын. Пошташыдан қатты қорқатын және қарақағаз алғандардың жоқтауы мен қарғап-сілеулерін естігенде, аза бойы қаза болатын. Сондай сәттерде ол өзін қорғансыз сезінетін-ді, судан жағаға шығып қалған балықтай, ауа жетпей қарманатын.

«Солдат келе жатыр! Сүйінші!» деген дауыс естілгенде, Шәрбан селк ете қалды. Тынысы

тарылып, алқымына бірнәсе тұрып қалғандай болды, қолдары дірілдеп, көз алды тұманданып кетті. Қуанышы қойнына сыймай, бірінші болып, жүгіріп келген бала, қақалып-шашалып, айқайлай берді. Оның не айтып жатқанын бірден түсіну мүмкін емес-тін. Алайда, Шәрбанның жүрегі дүрсілдей жөнелді, есі шыққаны сондай, іші бұл хабаршының бір жақсылық әкелгенін сезді. Жиналып тұрған қауымға Әміренің кенже інісі Саттардың майданнан келе жатқаны жеткенде, Шәрбан көзінен аққан жасты тыя алмады. Ол үйден ата жөнеліп, сүйіктісінің алдынан жүгіріп шыққысы келіп-ақ еді, бірақ аяғы құрғыр біреу тұсап қойғандай орнынан тапжылмады. Көз алдына өзінің Саттарымен бірге алтыбақан теуіп жатқанын елестетті. Есінен танып қалған Шәрбанды әйелдер қолтығынан демеп, таза ауаға алып шықпақшы болып еді, ол бұлқынып, сытыла жөнеліп, жоқ болып кетті. Тек, көшеден оны арықша келген әдемі, солдат киіміндегі жіптіктей жігіттің көтеріп келе жатқанын байқады.

Саттар...Саттар!-деп, әйелдердің жылап-сықтағандары сілтідей тынған ауылтыныштығын бұзып жіберді. Шәрбанды жас балаша кеудесіне аялай қысқан Саттар оны ерні мен көзінен алма-кезек сүйіп, қашан да майданда өзі есіне алатын шашының жұпар иісіне шомды және майданда, әр ұрыстың алдында тәңірінен: «О, Алла, маған сүйіктім Шәрбанның қолаң шашынан құшуды жаза гөр!» деп тілейтін. Жұбайының бұрымы тірсегіне

дейін жететін, ол мұны мақтан тұтатын. Шәрбан нәзік өбістен өз –өзіне келе бастады, оның жанарынан парлаған қуаныш жасына айналасында тұрған әйелдер қызыға да қызғана қарады.

Бәрі ептеп тынышталған соң, Шәрбан өзінен Саттардың, ағасына алып берген броні бола тұра Асқардың майданға қалайша аттанғанын сұрайын деп тұрғанын түсінді. Үнсіздікті бұза жарып ол, бұл жөнінде әңгімені бірінші болып бастап кетті.

Шәрбанның, теміржол учаскесі жолында бастық болып істейтін ағасына, мөлшерлеп жақсы азық берілетін. Ол соған барып, азық-түліктің жартысын алып, кері қайтатын. Бірде станциядан – көрші жолда тұрған әскери эшелонды және оған соғысқа шақырылғандардың отырғызылып жатқанын байқап қалды. Адамдар қоштасып жатты, бұған қараудың өзі ауыр болатын. Әйелдердің көзінде жас пен үрей. Олардың аузынан «Тек аман-есен оралғайсың! Мен сені күтем! Жалғызымыз екеніңді ұмытпа...» деп, жалбарынған сөздер естіледі. Мұндай сөздерден кейін, еріксіз көзге жас аласың, жанға батарлық осы көріністен аулаққа безіп те, кеткің келеді.

Бір жағынан мал да тиеліп жатты. Вагондарға «Бәрі де майдан үшін, бәрі де жеңіс үшін!», «Қазақстандықтар, жеңіспен оралындар!» деген плакаттар ілінген. Шәрбан осы жерден жылдамдырақ өтіп кетпек болып адымдай түскені сол еді, кенеттен ашулы офицердің дауысын естіді: «Не болды, төртеуің жабылып, бір бұқаны вагонға

кіргізе алмай жатсындар? Жолдастар, жас жауынгерлер, көмектесіп жіберіндерші!». Міне, сол сәтте ол Асқарды көріп қалды. Ол иығындағы жорық қапшығын сілкіп тастап, жаңағы төртеуге жақындап, оларға әрі тұруларын өтінді де, вагонда тұрған солдатқа мүйізге байланған арқаннан тартуын сұрады. Платформаға тұяқтарын тіреп алған бұқа басын төмен салып, «мені осы орнымнан қозғалтып көріндерші» дегендей, міз бақпады. Асқар бір тілім нанды сол алақанына үйкелеп, оның иісінбұқа сезу үшін, оның тұмсығына тақап, оң қолымен оның құлағын қаси бастады. Ондай кезде, қашанда, қолдарынан ештеңе келмесе де, қағытып қалатындар да табылады емес пе: «Сен не, пақырсың ба? Бәлі, ол бұқаны вагонға өзі кіретіндей дуалап жатыр» деп, шуласты.

Күлкі мен қалжың - шиеленіскен осы жағдайды сәл бәсеңсіткендей болды. Асқар әрқашан да салмақты әрі жинақы болатын. Бұқаның астына отыра қалып, оның құйрығын шаптың екі арасынан өткізіп, оң қолына орап алды. Сол қолын алдыңғы екі аяқтың ортасына өткізіп, оң аяғынан ұстап, иығын бұқаның кеудесіне тосты да: «Аруақ!»- деп, оны платформадан жұлып алып, вагонға бір-ақ ытқытты. Арықша келген, тарамыс жігіт екі жүз келі бұқаны бұйым құрлы көрмеді. Масаттанған адамдар «Батыр! Батыр! Сендей адамдармен біз жауды әлі тас талқан етіп, апанына қуып тығамыз» - десіп жатты.

Асқар өзіне тән сабырлы қалпымен үсті-басын қағып, жерден қапшығын алды да, вагонына қарай беттеді. Мұнда оны шығарып салушылар қоршап алып: «Жарайсың! Фашистердің көкесін көзіне көрсет!» - десіп жатты.

- Аты-жөніңіз кім? Шақыртуға дейін кім болып жұмыс істедіңіз?- деді, оған таяп келген офицер

- Асқар Каренов, үңгуші- кеншімін.

- Мынадай бойыңмен бе? Қалай еңбектенгенсің өзің?- деп, таң қалды лейтенант.

- Броньді де бойыма байланысты алып тастады, енді, міне соғысқа бара жатырмын,- деп жауап берген Асқардың қалжыңына шығарып салушылардың бәрі бір күлісіп алды.

- Каренов, сенің қолыңнан тағы не келеді?

- Аттың құлағында ойнаймын- деп, түсінбегенсіп, жауап берген Асқар, елдің ақ жарқын күлкісінен кейін, тағы да: -« негізі, мен аңшымын, іздерін тап басамын, мергендігім де бар».

- Жарайды. Мен сенің барлық деректеріңді жазып алдым. Орналасу орнына жеткеннен кейін, сен туралы баяндаймын. Жалпы, Каренов, мен саған тапсырманы орындағаның үшін және әскерге шақырылушылар мен шығарып салушылардың жауынгерлік рухын көтергенің үшін алғыс жариялаймын – деп, лейтенант тік тұрып, оң қолын шекесіне апарды. Әлі әскери адам емес, Асқар, сасып қалды.

Тек: рахмет!- деп, күмілжіді ол.

- Совет Одағына қызмет етемін! деуің керек. Түсінікті ме?- деп, күлімсірей сыбырлады офицер. Асқардың бас изегеннен басқа амалы қалмады. Лейтенант алақанын алақанға шарт еткізіп, «Вагонға!»- деген бұйрық берді.

Осыларды көріп тұрған Шәрбан орнында қатты да қалды. Тек офицердің жаңағы бұйрығынан соң, есін жиған, ол «Асеке» деп, оған қарай ұмтыла жөнелді. Оны көрген Асқар да сасып қалды, ол өзінің кетіп бар жатқанын, оның өзінде соғысқа кетіп бара жатқанын біреулердің білгенін қаламап еді.

- Бұл қалай, Асеке, Саттар сіздің соғысқа барғаныңызды қаламап еді ғой, сіз оның әкешесінің орнында болып, үйлендірмеп пе едіңіз?!- қасына келіп жеткен ол осы сөзді ғана айтып қана үлгерді.

- Солай болды, Шәрбан. Мен оның шешесі қайтыс болар алдында оны қорғаймын деп, сөз беріп едім. Ол соғысып жатқанда, мен үйде тағат тауып отыра алар емеспін. Оны тауып аламын, сосын екеуіміз бірге оралатын боламыз, - осыны айта сала Асқар вагонға секіріп, бірақ мінді. Шәрбан оған тек тамақ салынған қалтаны ғана беріп үлгерді. Ол әскери эшелон көзден ғайып болғанша орнында сілейіп тұрды да қойды.

Шәрбан осының бәрін күйеуіне айтып берді. Саттар оны құшағына алып, екеуден-екеу ұзақ отырды, Асқардың оны Наурыз мерекесінде Саттар

үшін бәрінің көзіне алып қарғанын, оларды мәңгілік бірге болу үшін қосқанын еске алысты.

САТТАР

Аға сержант Саттар Кареновтің взводты басқарғанына төрт айдың жүзі болды. Қырық екінші жылдың маусым айынан бастап, қаза тапқан взвод командирінің қазасынан кейін, ол қолбасшылықты өзіне қабылдаған болатын және немістердің шабуылына тойтарыс беру үшін, жеке құрамын көтеріп, қоян-қолтық ұрысқа сан шыққан-ды. Ұрыстың әрбір сәті оның есінде: түйрелген найзалар, қолдары көгергенге шейін сығымдалып ұсталатын сапер күректер, каскаларды қақ жарған соққылар, сынған сүйектер. Лас етікті немістерге жерімізді тапталмас үшін, өздері жаралы болса да жауынгерлердің соңғы күші қалғанша қалай немістердің етегіне жармасқаны, кеуделерін кек пен ыза кернеп, тістеніп, жаумен айқасқандары да әлі жадында.

Бүгін де, ол, қыркүйектің аптап ыстығында, бұйрыққа сәйкес, өз взводын Зуевка селосына бастады. Жауынгерлердің ыстық тамақ татпағандарына бес тәуліктің жүзі болған, шексіз көп көшпелі ұрыстан қалжыраса да, олар командирлерінің соңынан еріп келеді. Тер басқан жүздеріне қонақтаған шаң мен тозаңды олардың шаршаған түрлерінен ашу-ыза байқалады.

Рота командирі, капитан Анищенконың айтқан сөзі Саттардың ойынан әлі кетер емес:

- Каренов, сенде 3 бөлімше, 32 жауынгер бар. Мен саған пулемет бөлімшесін, яғни, тағы да 8 жауынгер беремін. Сонда, сендегі жеке құрамда 40 адам болады. Сондықтан, негізгі күштер келіп жеткенше Зуевка селосының бекінісін ұстап тұруға тиіссің.

- Ал, егер танкілерін жіберсе ше? Мен оларды пулеметпен соққылаймын ба? Тым құрмаса танкі ататын екі қару берсеңізші.Өзіңіз айтып тұр емессіз бе, бұл учаске тым жауапты деп, - талап қойды ашу кернеген Саттар.

Анищенко оған бастан аяқ сынай, көз жүгіртті. Оның алдында сұңғақ бойлы, жинақы әрі мұнтаздай тап-таза взвод командирі тұрған еді. Каренов офицер болмаса да, ақыл-ойға жетік, батыл да сенімді болатын, ұрыста көзге түскен жауынгер ретінде мұндай атаққа да лайықты еді. Нағыз командир! Анищенко қызбаланған Саттардың аптығын баспақ болып, дауысын көтергісі келіп еді, бірақ, ол, ол райынан жауынгерлік тапсырма жүктелетінін ойлап, тез қайтты:

- Жарайды, Каренов, танкі ататын екі қару берермін, - деді.

Теуіп келу үшін велосипедке ие болған бала құсап, Саттар қатты қуанып кетті,оның жүзінде күлкі ойнады:

- Рахмет, жолдас капитан! Енді кез келген қорғанысты ұстауға болады.

Ал, Анишенконың көзінен: «Сен үшін мен ештеңе де аямаймын! Эх, егер де үлкен қаруымыз болса ғой, осындай жауапты учаскелер аз болар еді» деген ойды оқуға болатын еді.

Барлық майдан бойынша немістің «Орталық» армиясының тобы Смоленск маңынан жаңа бекініс құру және біздің бекіністі бұзу мақсатында өз күштерін жиып, қиян-кескі ұрыс жүргізіп жатқан болатын. Алайда, бұл қайда және қашан болатынын ешкім де білмеді.

Зуевка селосының сырт жағына шыққан Саттар айналаны жіті қарап шықты, картаға бір қарап алып, өзіне бөлімше командирін шақырды, оған қай жерден жертаса қазу, жеке құрамды қай орынға жайғастыру жөнінде бұйрық берді.

- Остапенко, кел маған!- деп, енді ғана он сегіз жасқа толған

байланысшысын шақырды. Үнемі күлімдеп тұратын украиндық бұл бозбала сабағын дұрыс, уақтылы орындауға тырысатын ынталы оқушыға көп ұқсайтын, содан да болар Саттардың оны көргенде бауырлық аяушылық сезімі оянатын. Оны қанша жерден құшағына қысқысы келгенмен, солдаттың аты солдат, оған да белгіленген жауапты тапсырма бар, сондықтан ол қатқыл дауыспен бұйрық берді:

- Остапенко, байланыс үзілмесін!

- Ұқтым. Құп болады, жолдас командир!

Түнгі сағат екіде Саттар қарауылдардың күзетін тексерді. Бірінші бөлімшенің командирі сержант Равиловты оятып, оған қарауыл бекеттеріне бақылауды қамтамасыз етуді тапсырып, өзі, шабылған бір құшақ шөптің үстіне шинелін жамылып, жата кетіп еді, бірден қор ете түсті. Біреудің иығынан жұлқып, сыбырлағанынан оянып кетті:

- Тұр, Саке, немістер.

Бұл Равилов болатын. Орнынан атып тұрған Саттар гимнастеркасын түзеп:

- Олар қанша? – деп сұрады.

- Алты мотоцикл және сонша бронетранспортер.

- Бәрің ұрысқа дайындалыңдар! Менің бұйрығым бойынша атыңдар,-

осы дауыс жертасаларға жаңғырып кетті.

- Тоқташы, Радик, мен бірдеңеге ұшырайтын болсам, командирлікті өз қолыңа аласың, - деп, Саттар Равиловты тоқтатты

- О не дегенің, Саке, бәрі жақсы болады, бірінші рет емес қой, бір жөні болар.

- Остапенко, мені командир Анищенкомен қосшы,-деп, байланысшыға бұйрық берді де, өзі дүрбіге үніліп, техникаларды санай бастады.

- Жолдас командир, байланыс бар!

- Жолдас капитан, сізге аға сержант Каренов баяндап тұр. Маған алты бронетранспортер мен алты мотоцикл қарсы шықты.

- Қармаққа түсті ме,- ішінен айтам деп, Анищенко, өзінің дауыстап жібергенін аңдамай қалды.

- Не? Түсінбедім, жолдас капитан,- деп, сымның арғы жағынан Саттар түсінбей қайтадан сұрап жатты.

- Бәрі жақсы, Каренов, - деп, ұрыс жүргізу туралы бұйрық берген Анищенко оған сәттілік тіледі.

Саттар бөлімше командирлерін шақырып алып, былай деді:

- Бірінші болып танкі ататын қарулар бастасын. Көздеп тұрып, дәл тигізуге тырысу керек, шегінер жолды жабу үшін алдыңғыларды өткізіп жіберіңдер. Пулемет бөлімшесі бұйрық бойынша дұшпанның тірі күшіне оқ атсын. Ал саған, Равилов, ерекше тапсырма. Өзіңнің бөлімшеңмен мотоциклшілердің жолын бөгеп, олардың көзін гранатамен жоятын бол. Танкі ататын қарудың атысы естілгенде, бастайсың ғой. Барлығың тек бұйрық бойынша қимылдаңдар.

Алдағы ұрысты күткен солдаттар тыпырши бастады. Біреулері шешуші сәтте өзі сенетін мылтығын сүртіп-тазаласа, екіншілері оқ-дәрілерін қайта тексеріп жатты, енді біреулері жаумен айқасуға дайын екенін білдіріп, жандары тағат табар емес.

- Атыңдар!- деп, бұйырған Саттардың дауысы жауынгерлерді дүр сілкінтті.

Бірінші атылған оқ бронетранспортерге дөп тиді. Екінші соққы жанап өтті. Дүрбімен қарап тұрған Саттар лақтырылған гранаталардан үш мотоциклдің жарылғанын көрді, сол сәтте Равиловтің бөлімшесі қалғандарына оқ жаудырды. Қайта оқталған танкі ататын қарудан бірнеше мәрте оқ атылды. Тағы да екі рет дөп тиді. Немістердің бронетранспортерден ытқып шыға бастағанын көрген пулемет бөлімшесі мен взводтағы солдаттардың бәрі жауға ес жиғызбай, оқтың астына алды. Ұрыс жарты сағатқа жуық уақытқа созылды.

Алты бронетранспортердің бесеуі орнында қозғалыссыз тұрып қалды, үшеуі жанып жатты, мотоциклдердің барлығы да жойылды.

- Бөлімше командирлері мен взвод командирлері!- деген дауыс тізбек бойынша жарыса кетті.

- Баяндауға рұқсат етіңіз, жолдас командир!- деді, бірінші болып бастаған Равилов

- Баяндаңыз,- деді Саттар, терең тыныстап

- Берілген тапсырма орындалды. Жеке құрам арасында шығын жоқ. Екі адам жараланды.

- Баяндап тұрған екінші бөлімшенің командирі кіші сержант Гнедых. Менен біреуі қаза тапты.

- Баяндап тұрған үшінші бөлімшенің командирі кіші сержант Ухватов. Менен біреуі жаралы.

- Остапенко, мені Анищенкомен қосшы- деп, Саттар командирге жағдайды баяндады.

- Бұл барлау ротасы сияқты,- деді, Анищенко өзінің ойын білдіріп, - дайындала бер, көп кешікпей олар енді сені жайпауға келеді.

- Түсіндім, жолдас капитан,- деді Саттар салқын ғана. Ол бұл әңгіменің соңғысы екенін білмеді. Бұдан кейін ол, өзі өлсе де, ешқашан шегінбейтін, шепті қорғайтын командирін көрмеген еді.

Көп ұзамай Анищенконың айтқаны дәл келіп, жаппай артиллериялық атқылау басталды. Әрбір жарылыстан жер дірілдеді. Ол екі бөлікке қарс айырылып, құрдымға кететіндей көрінді. Артиллериялық атқылаудың қаншаға созылатынын ешкім де білмеді. Ойраны шыққан осы жерде тірі қалғандарын: шынымен де бұл ессіздіктің басылғаны ма деген бір-ақ ой мазалады. Топырақ басқан жертасадан түрегелген Саттар екі қолымен шуыл мен ауырғаннан жарылғалы тұрған басын ұстады. Құлағынан аққан қан саусақтарының арасымен жылжып ағып, гимнастеркасына сіңіп жатты. Ол тірі қалғандарды іздеп, жан-жағына көз салғаны сол еді, жертасадан ебедейсіз қалыпта жатқан жауынгерді көрді, сірә, жаудың алқымынан алу үшін соңғы ұрысқа көтеріліп, үлгермеген де болуы керек. Көбісі жарылған снарядтардың жарықшақтарынан қаза болған екен.

Олардың ашық қалған көздерінде оттың өткір ұшқыны мәңгіге қалған еді. Бұл өмірге деген құштарлық, туған-туыстары мен Отанына деген

сүйіспеншілік және дұшпанға деген қатыгез өшпенділік болатын. Саттар қаза тапқан жауынгер серіктерінің әрқайсын бауырына қысып, олардың ерліктері алдында тізесін бүккісі келді!

Ұрыс жалғасып жатты.

- Саке! Саке! Сізге не болды?-деді, ендіге жеткен Равилов.

- Тірі қалғандар қанша?- деп сұрады, Саттар жүрелей отыра кетіп

- Бізбен 19 адам. Гнедых жаралы. Ухватов қаза тапты,- деп айқайлай дауыс қатты Равилов.

- Ұрысқа дайындалыңдар! Қазір олар шабуылға шығады, -деді Саттар, бар күшін жұдырығына жинап.

Алда жанып жатқан бронетранспортерлердің түтіні арасынан, саны жағынан олардан біршама басым жаудың қарасы көрінді. «Бәлкім, бұл біздің соңғы айқасымыз болатын шығар, - деп ойлаған Саттар, бір гранатаны қалтасына салды да,- тірідей берілмеймін» деді. Бірақ, оның бұл күмәнді ойы орындалмады. Бұл кезде біздің авиацияның әуеден бомбалаған соққылары фашистердің резервтік артиллериясын жойып жіберген еді.

Жертасадан атып шыққан ол, тіп-тік тұрып бұйрық берді:

- Взвод, Отан үшін! Сталин үшін! Алға! – деп, жауға қарсы ұмтылды.

Тірі қалғандары: Ура! Отан үшін! Сталин үшін! – деп айқайлап, командирінің соңынан ере жөнелді.

‘Эвануиктте бірақ есін жиған Саттардың ойында қалғаны жанға батқан ауыру және жердің аяғының астынан көшкендей болуы. Оған төне қарап жас санитарка тұрған еді. Оның жүзі таныс сияқты көрінді.

- Мен қайдамын, маған не болған? –деп, сұрады ол шөлден құрғап, жарылып кеткен еріндерін жалап.

- Сіз аяғыңыздан жаралысыз. Шынымен де мені танымадыңыз ба? Мен Настямын ғой. Есіңізге түсті ме? –деді, санитарка ашынған дауыспен. – Қазір біз сізді госпитальға жібереміз, ал онда менің әкем бар. Ол сізді бірден аяғыңызға тұрғызады.

Саттар енді есіне түсіре бастады. Бұл 1942 жылдың мамыр айы болатын, олардың эшелоны жеке құрамды толықтырып, оларды бір жерден екінші жерге жіберу мақсатымен бір станцияға тоқтаған болатын. Капитан Анищенко станцияның арғы жағындағы қосалқы жолда орналасқан қосымша жасақтау пунктіне баруға нұсқау берген. Ол онда қосымша күшті қабылдап, енді ғана училище бітіріп келе жатқан взвод командирін қарсы алуға тиіс болатын.

Саттар жолдарды санап шығып еді, сегізге тарта жолдың әрқайсында да составтар тұрды. Бір вагонның астынан өтпек болып еңкейе бергені сол, күбірлеген дауыстар естілді:

- Мұнда әкел. Мұндағы вагон бос екен, айқайлап жүрмесін, аузын жап.

Вагон астымен өткен ол - әскери киімдегі үш адамның қарсылық танытқан бір қызды сүйрелеп жатқандарын көрді. Оның кәсіби сезімталдығы бұл жағдайға өзінің араласуын талап еткендей болды.

- Токтандар!- деп айқай салды оларға, - не болып жатыр өзі мұнда?

Олардың біреуі қыздың аяғын қоя беріп, бұрылды да:

- Саған не керек, солдат? – деп сұрады.

- Мен айттым ғой жаңа, -деп жауап берген Саттар, олардың әрқайсына бір қарап, бет-жүздері, қылықтары, сөздері бойынша, кімдер екенін ұққандай болды. Олар формада болатын, бірақ Саттар олардың әскери адамдар емесін бірден түсінді. Оған арықша келген, бет сүйегі шығыңқы, түрі қуқыл тартқан сары адам погонында шені бола тұра, әскерилерше сөйлеместен, үн қатты. Бұлар кім болды екен?

Ал ол бір жарым метрдей жерде тұрып, сөзін жалғастырды:

- Біз мұнда бір диверсантканы ұстап алдық, тергейік деп едік, - деп, қолын еріндеріне апарып, қалай-болса солай сұрткендей болды. Оның саусақтарындағы әшекей суретті байқап қалған Саттар, бұлардың айып батальонындағы сотталғандар екенін ұқты.

- А, онда жарайсындар, - деп, әңгімені жалғаған ол, оларды жорта мақтап жіберіп, - мен

ерекше бөлімненмін, тап осыны іздеп жүрген едім. Сондықтан мұны маған беріңдер-деді.

- Сухой, көрдің бе бізді алдап тұрғанын. Сен не, көрмей тұрсың ба, оның қызыл жағалы екенін?!

- Жә, «Сүйек», әйтпесе тілінді кесіп аламын, - деп, ол өзінің арт жағында ашық-шашық гимнастеркада тұрған досын басқандай болды. Енді бәрі түсінікті болды. Соғысқа дейін милицияда жұмыс істеген Саттар өз қызметінде мұндай адамдардың талайын көрген.

- Өз жөніңді тап. Әйтпесе осы жерде жатып қаласың, - деп ол, қатерлі түрімен оң жақ етігінің қонышынан бізді суырып алып, құлаштай бастады.

Саттар оны қолынан шап беріп ұстап, қысқа соққымен жағынан бір ұрып, сұлата салды. "Оңбаған «Тыңшы!»- деп, «Сүйек» те оған ұмтылды. Ол оның тамағына қарай созылып келе жатқан екі қолынан ұстап алып, шалқая бере, аяғын оның ішіне қойды да, басынан асырып, лақтырып жіберді. Қарсыласының қимылын көріп қалған Саттар ұшып тұрды да, орнынан енді тұрып келе жатқан «Сүйекті» етігімен бастан бір теуіп, құлатып тастады.

Артына қараса, қорыққанынан көзі бақырайып кеткен, қызды ұстап тұрған үшіншісі: «Жақындама, олгірем» - деп, есірді. Оның екі сыбайласы естерін жинапша, іске кірісу керек болды. Ол: «Тыңдашы, сен оны босат, сосын екеуміз татуласып, жан-жаққа тарасайық. Мұнда, соғыста, қызыл жағалы дегендер

жоқ. Соғыс бәрін жуып- шайып кетеді, - деп, шабуылдау үшін қашықты қысқарта түсіп, ақырындап жақындай түсті. Сол сәтте, қыз оның, ұстап тұрған қолынан тістеп алды. Осыны пайдаланған Саттар оны кеңірдегінен бір ұрып, есінен тандырып тастады.

Жанарынан жас сауғалаған қыз мұны бас салды:

- Ағатай, ағатайым менің, рахмет! Мен диверсанта емеспін. Мен әкемді іздеп жүрмін. Ол полковник, госпитальда жұмыс істейді.

Саттардың тек:

- Түсіндім, бәрі жақсы болады,-деп, айтып үлгергені сол еді арт жағынан

- Көтер қолыңды!- деген дауыс естілді, бұларға автомат асқан екі солдатты ерткен бір лейтенант беттеп келе жатты. Олардың әрқайсының жеңінде байлап алған, «Патруль» деген жазу бар қызыл таңғыш болды.

- Сіздер кімсіздер, өзі бұл жерде не болып жатыр?

- Мен, 1287- атқыштар полкі взвод командирінің орынбасары, аға сержант Саттар Кареновпін, қосымша құрамға келе жатқанымда мына үшеудің бір қызға жабылып жатқанының куәсі болдым.

- Жақсы, анықтаймыз. Силантьев, мыналардың есін жиғызып, дивизия штабына айдап апарындар, - деп, лейтенант бұйрықты әскерилерше нық берді.

- Аға сержант Каренов, бізбен бірге жүріңіз. Қашуға тырыссаңыз, атамын-деп, ескерткен ол өз емеурінін растағандай, тапаншасының қабын ағытып қойды.

Келе жатып, Саттар өзін не күтіп тұрғаны туралы ойлады. Бәрін таразылай келе, оны қабырғаға тұрғызып, атып тастаулары мүмкін екенін де түсінді. Ол бұл қыздың кім екенін және оның Қызыл Армия бөлімдерінің арасына қалай түскенін білмейтін еді. Ал оның дәлелдері ше? Мұнымен кім айналысады, оның әкесін кім іздейді?...Мүмкін ол қаза тапқан шығар немесе...Жауаптан гөрі сұрақ сансыз көп еді.

Бұлар дивизия штабы ерекше бөлімінің бастығын күтіп тұрғандарында, командирдің кабинетінен шыққан аға лейтенант кезекшіге қарап:

- Медицина қызметінің бастығы, полковник Сычев, шұғыл дивизия командиріне жетсін, - деді.

Бұл сөздерді естіген қыз шыр ете түсті:

- Әкем, бұл менің әкем ғой!

Полковник Сычев келді де, бәрі де белгілі болды. Шынында да, ол соның қызы болып шықты. Ол Қазақстанға әжесімен және шешесімен бірге эвакуацияланып келе жатқанда, олардың пойызы бомбаланған, алайда ол кездейсоқ тірі қалған. Әкесінің жазған соңғы хаттарының бірінен, оның қай жерде екенін шамалап білетін ол іздеп шыққан екен. Небары он алты жастағы қыздың есімі Настя екен....

Саттар:

- Солдатты аяп кеттім, аяғын кеседі екен, тізесі зақымданған,- деп, ота жасау бөлмесіне апара жатқан медбикелердің әңгімесін естіп қалды.

- Аяғым, аяғымды кеспеңіздерші! Аяқсыз мен кімге керекпін?! Не істесеңдер, соны істендер, бірақ аяғымды қалдыра гөріңдер. Мен бәріне шыдаймын-деп, Саттар өзіне жақындап келген Сычевтің халатынан ұстай алып,жалбарына бастады.

Сычев, тәуекелге бел буып, өзіне бірден –бір қымбат жанның өмірін өлімнен сақтап алып қалған адамның көзіне қарады, енді тағдырдың өзі осы қарызды қайтарып, солдаттың аяғын қалдыру жағдайын сұрағандай болды:

- Сабыр ет, Саттар. Бәрі де менің есімде және саған мен өте ризамын. Қолымнан келгеннің бәрін жасауға тырысамын-деді.

Бірақ қалай болар екен, егер сіңірі мен тізесі бірдей зақымданса? Ол бір саптыаяққа құтыдағы спирттен толтыра құйып, Саттарға берді де:

- Бірден тартып жібер.Бұл наркоздың орнына. Қолдан келгені осы, - деді. Ашқарынға ішкен спирттен Саттардың басы айналып, көзі қарауытып бара жатты.

Есін жиғанда, жанында Настя отыр екен. Ол күлімсіреп қоя берді де, дабырлап сөйлей жөнелді:

- Мен айттым ғой. Бәрі де жақсы болады, - деп. Саттар төмен қарап еді,

жаралы аяғы орнында екен. Осы кезде палатаға полковник Сычев кірді:

- Қолымнан келгенін бәрін істедім. Аяғыңды қалдырдым, бірақ өміріңнің соңына дейін ақсандап өтесің.

- Рахмет, жолдас полковник, - деп, Саттардың көзіне жас іркілді.

- Ештеңе етпейді. Қайта тірі қалдың, жақын-жуықтарыңды қуантасың. Мұнымен қоса, сені Қызыл жұлдыз орденіне ұсынғандарын естіп қалдым. Сондықтан, үйіңе батыр боп оралатын болдың.

Оған төрт ай бойы госпитальда жатуға тура келді. Бұл уақыттың ішінде оның полкі танкі шабуылына ұшырап, капитан Анищенко қаза болады. Алғашында Анищенконың ротасы толық құраммен Зуевка селосының түбінде алдамшы маневр жасауы тиіс болған екен. Бірақ та, бәрі бір тәулік ішінде өзгерген. Неміс танкілерінің шабуылын күтіп, оны тоқтату үшін біздің негізгі күштер қажет болған. Шабуылға шыққан танкілер легін қоршауға алу үшін Қызыл Армияның негізгі күштері Зуевка селосында жиналғанына фашистердің көзін жеткізу мақсатымен онда күшейтілген взводты жіберу туралы шешім қабылданады.

Бұған тұтқыннан қашып шыққан немістің қарсыластың жоспары туралы кездейсоқ біліп қалып, әкелуі – мыс деген ақпарат ықпал етуі тиіс болатын. Бәрі бір мақсатқа келіп тіреледі – ол фашистердің резервтік артиллериясын анықтап білу

болатын. Немістер ұрыста алынған ақпаратты тексеру үшін, өзінің барлау ротасын жібереді.

Олар аға сержант Каренов взводының тосқауылына кезігіп, айтарлықтай шығынға ұшыраған кезде, герман командованиесі резервтік артиллериясының соққысымен совет әскерлерінің танк шабуылын қыспаққа алмақ болған жоспарын талқандау туралы шешкен. Сөйтіп, немістер өз шебін байқатып алған уақытта, біздің авиация оларға соққыны дәл берген. Өлімге бел байлаған взвод тапсырманы орындап шыққан.

Соғыстың қаншама жас әрі қарулы жастарды жалмағаны беймәлім. Жер бетіндегі бейбітшілік үшін өмірін қиған, біздің заманымыздың прометейі ретінде, белгісіз совет солдаттына ескерткіш қойылуы да осыдан болар .

АСҚАР

- Ех, ақ көңіл Шәрбан, қолындағысының бәрін беріпті ғой, - деп, тізесінде жатқан түйіншек үшін өзін кінәлі сезінген Асқардың жүрегі сыздады, - әйткенмен де Саттардың әйелі қандай жақсы еді, сүйе білетін, адал, төзімді адам –ау өзі.

Вагон доңғалақтарының бірсарынды дүрсілі оны тербеткендей еді. Жоғары тақтада жатқан ол, көзінің қалай ілініп кеткенін білмей де қалды. Ол түсінде өзінің Ақжалды мініп келе жатқанын көрді. Астындағы арғымағы домбыраның қос шегінен

туындаған дала әніне елтігендей тыпыр-тыпыр тәкаппарлықпен билеп, оны алысқа әкетіп барады екен.

Ұшы қиырсыз Сарыарқа, сап-сары әдемі ақ селеуі жалтыраған дала құдды жаңа ғана туып тәлтіректеген лағын өргізген киікке ұқсайды. Бесікте жатқаннан бастап, күш беретін жусанның иісі мұрын жарады. Шынында да, әр көшпендінің қадірлейтін қасиетті бастауы осындай. Сәби күлкісіндей сылдырап аққан бұлақ, көкте шырылдаған бозторғай әрі осы әннің бәрі дала қойнауына сіңіп жатыр...Түс көріп жатқан Асқар кеудесін кернеген осы қуаныштан күлімсіреп жатты.

Ол ешқашан да пойызбен бұлайша көп жүріп көрмеген еді, бұйрық естілгенде қуанып кетті:

- Барлықтарың вагоннан шығындар! Үш-үштен сапқа тұрындар! Қатарлан! Тіктел! Оңға! Станцияда орналасқан жасақтау пунктіне қарай адымда! – деп, нық берді бұйрықты лейтенант. Қазақстаннан

келген қосымша құрам айтылған жерге қарай беттеді. Станцияда, лейтенантпен бірге Асқарға жуа-жуа тозығы жеткен гимнастеркадағы мығым денелі капитан жақындады.

- Міне, осы жауынгер! – деді, лейтенант Асқарды көрсетіп.

- Фамилияң? – деді оған капитан

- Каренов!

- Жер жағдайын бағдарлай аласың ба?

- Иә.

- Жақсы онда – деп, жымыңдап күлген капитан Асқарға қолын созып, алақанын қыспақ болып еді, қолының қатты қысылғанын сезген ол «Қол ма, әлде таспа?» деп ойлады.

- Иә, мен мұндай адамды кезіктірген емеспін,- деді капитан Асқардың алақанын босатып тұрып. «Капитан білсе ғой, мұндайда жігіттердің күшқайраты сыналатын Наурыз мерекесі мен үйлену тойларында «жілік сындыру» жарысында тоқпандай жіліктерді бір-ақ ұрып сындыратынымды, онда бұлай таңырқамас еді» – деп, күлді Асқар іштей.

- Менімен барасың - дегенде капитан, лейтенант та күлімсіреп:

- Айттым ғой? – деп Асқарды иығынан қақты.

Осылайша, Асқар 33-ші атқыштар дивизиясының барлау полкіне түседі.

1942 жылдан бастап 1943 жылдың қыркүйегіне дейін 33-ші атқыштар дивизиясы Холм қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай жиырма километрдей аймақтағы Залесье, Лосиная голова, Медово, Борисово, Приброд, Машонкино деревняларының төңірегінде соғысады.

1943 жылдың қыркүйегінде дивизияны Холм қаласының түбінен алып, Локня кентінен 30 километрдей шығыстағы Болонново мен Дрепино деревнялары ауданындағы плацдармға ауыстырады. Сол жерден дивизия шабуылды Новоржевке қарай бағыттай отырып, Локнядағы жау шебін бұзудан бастайды.

Ал, 1944 жылдың қаңтарында олар Новоржевте шабуылды үдете отырып, Псков облысының Локня және Новоржев аудандарында ұрыстар жүргізеді. Ұрыс бастапқыда Локняға таяу, одан кейін Локня, Бежаницы, Новоржев учаскелерінде жүреді.

- Ағатай, - деп, жүгінді Асқарға қостанайлық жерлесі Павел Коструб, - жаман хабар келді, бекем болыңыз. Біздің Әлияны өлтіріп тастапты.

Павелдың сөздерінен селк ете қалған Асқар үнсіз шинелін алды да, окоптың түпкіріне қарай кетті. Шинелін төсеп жіберіп, етігін шешіп, жүрелей отыра кетті де, дұға оқыды. Асқар қайтып келгенде, Павел көз жасынәлі сүртіп отыр еді.

- Неліктен бұлай болды екен? – деді, ол қарлыққан үнмен. – Ол небәрі 18 жаста ғана еді ғой!

- Марқұмның жаны жұмақтан жай тапсын – деп, буржуйка пешінің қарсысында отырып, жанған отқа қарап, күбірлей сөйлеген Асқар, Әлия Молдағұловамен қалай жолыққанын есіне түсірді.

Үшеуі: сержант Михаил Опаженко, Асқар және Павел Коструб бір тапсырмадан қайтып келе жатқан болатын. Олар неміс әскерлерінің жылжуын қадағалап, мүмкін болса, тіл алып қайтуға тиіс болатын. Бұларға бой көрсетіп, ұрысқа түспеу бұйырылған болатын. Тіл ала алмағандықтан көңіл-күйлері жабырқаулы еді. Бейтарап жолға келгенде, Асқар бес неміс солдатаның өз шептерін тастап, аңға шыққандай келе жатқанын көрді. Ол көргенін бірден сержантқа баяндады.

- Көзің қырағы екен, ағатай – деді, Павел. Кенеттен олар атыс үнін естіді.

Немістермен қатарласа бере олар үшеуінің өліп қалғанын көрді. Екеуін оп-оңай байлап алды. Опаженко құр қол қайтпайтына қатты қуанды. Риза кейіппен ол украинша «жаман айтпай, жақсы жоқ» деді. Кенет бұларға үш қыз бала жүгіріп келді. Мұны күтпеген жігіттер сасып қалды.

- Өзіміздің -ақ шамамыз жетер еді ғой - деді, қысқа шашты әдемі қыз өжеттікпен. Бұл Әлия болатын.

- Сен қазақсың ба? – деп сұрады Асқар одан

- Иә,- деп жауап берген Әлия, өзімен сөйлесіп тұрған денелі адамға енді ғана көңіл аударып:

- Ағатай, кешіріңіз мені – деп, ұялып кетті, Әлия құдды өзіне бүкіл туған-туысы қонаққа келгендей.

- Ештеңе етпейді, қызым-деді, Асқар оны жұбатып.

- Мен де Қазақстаннанмын, - деп жымиды, әңгімеге араласқан Павел.

Олар 2- Прибалтика майданы 22-ші армияның бір құрамында соғысып жүрсе де, таныстықтары осылайша басталып еді. Тағдырдың жазуымен Әлия өзі сияқты мерген құрбыларымен бірге тапсырмадан қайтып келе жатқан барлаушыларды сан мәрте тасалаған еді.

- Ағатай, қараңызшы, қар жауып жатыр- деді, көкке таңырқай қараған Павел.

- О, тәңірім, менің дұғамды естігеніңе рахмет, Әлияның пәк жанын қабыл алғаныңа! – деп, Асқар қолымен бетін сипады.

Соғыс кезінде алда не күтіп тұрғанын ешкім де білмейді. Аязды күндерден, ақпанның ызғырық желінен тек туғандары мен жақындары туралы ойлар ғана қорғайды. Асқар үсті-басын басқан суық терден, ерте оянды. Қазақтар: «Ақпан - қасқырлардың айы және оны кездестіре көрмесін» деп айтатын. Түсінде ол қызыл камзол киген шешесін көрді. Қалың ұзын шашын екі бұрым етіп өріп алыпты. Ол Саттарды үйде қалдырып, шелек алып бұлаққа барып еді, оған қасқырлар шабады. Асқар ойланбастан, оларға тап береді...

Ал, бір сағаттан соң барлауға кету керек. Ол бір парак қағаз алды да, Саттарға арнап, өзінің соңғы хатын жаза бастады:

Кешір, інім!

Кеудеме сені қысып, құша алмадым,

Исіне туған елдің, қана алмадым

Сені қатты жақсы көруші ем мен

Сені көру енді ешқашан жазбады, інім

Түсіме ауылым мен анам кірді

Ат үстінде жүрген екен ,

Әкем менен атам тіпті,

*Шауып кетіп бара жатқан, Ақжалым
мені өзіне шақыра, қарап еді.*

Кешір інім, кешіре алсаң, кеш мені

«Аруақ» деп жауға шабам мен бүгін,

*Ақырғы демім қалғанша
Сүйікті Сарыарқамның намысы үшін
Білемін мен дірілдемейді.
Жүрегім де, қолым да
Бұл жылдар да зымырап, өтер кетер
Сезетінім бәріміз де барамыз бір
Жер ананың қойнауы құшағына
Інім сенен сұрайын мен бір тілек
Егер сен мен жерленген төмпешікті
Тауып алсаң,
Ауылымның бір уыс топырағын
Өзіңменен ала келші
Құран оқып, қабіріме тастап кетші
Өзіңмен бірге ауылға қабірімнен
Бір уыс топырақ ала кетші,
Туған жерім-Отаныма
Сонда жаным жай табар
Жайғасқандай бабалардың жанына
Кешір, інім!
Кеудеме сені қысып, құша алмадым,
Исіне туған елдің, қана алмадым*

Сержант Опаженконың барлау тобы блиндажда, капитан Высоцкийдің алдында тұрған-ды. Капитанның қасында әлжуаздау бір бозбала тұрды. Әрі кетсе, жасы он алтыдан аспаған сияқты.

- Опаженко, мына жауынгерді өз тобына алшы? – деді капитан, оныкөрсетіп. Асқар ішінен «тіптен әлі бала ғой» деп ойлады.

- Иә... – деп, Опаженко бастай беріп еді

- Ешқандай да, бірақмен ондай сөздерді естігім де келмейді. Танысып қойындар, жауынгер, Василий Лукошко... –деді, Высоцкий оның сөзін бөліп.

- Жылқы құсап, неге тыжырынып тұрсың? – деді, Опаженко Кострубті жұлқып қалып, -өз тегінді «ең жоғары пилотаж» деп ойлайсың ба?

- Солай, Василий Лукошко... –деп, капитан сәл үзілістен соң, топқа қарады.

Коструб басын төмен салбыратып, етігіне қарағандай болды, ал қалғандары Высоцкийды мұқият тыңдады: мұның немісше білуі- сіздерге жаудың іс-қимылын жақсырақ түсінуге және сол жердегі жағдайды болжауға көмектеседі. Жақсы ақпарат алуымыз қажет, өте қажет. Әйтпесе бір орында тұрып қаламыз. Және командование де ашулы. Еститініміз тек барлау андай, барлау мындай деген балағат сөздер ғана, ал шабуылға шығуымызға аз қалды. Немістерді бұл жерден қуып шығып, әрі қарай қуа беру керек, қуа беру керек...

Топ блиндаждан шығып кеткенде, Опаженко күлімсіреп, Асқарға бұрылды:

- Ефрейтор Каренов, жауынгер Василий Лукошконы сізге бекітемін. Оған тапсырма кезінде өзін қалай ұстау керектігін түсіндіріп, киім-кешегін тексеріңіз, ештеңе олпы-солпы болып тұрмасын. Мұның бәрін сіз менсіз де білесіз ғой.

- Топ он минуттан кейін дайын болсын, - деп бұйырды Опаженко, - және қайыра блиндажға кірсін.

- Ал, ағатай, енді Лукошко үшін әкесі де, шешесі де сіз боласыз, - деп, жырқылдады Коструб.

Бірақ Асқардың жақтырмай қарағаны сол еді, оның күлкісі бірден тиылды.

- Жарайды, түсіндім-деп, күрсінген ол жай ғана: - керек еді Лукошко, хм...

Асқар Василийге бұрылып:

- Паша өте жақсы, мейірбан жігіт. Мұнысы толқығаннан шығар. Тапсырма өте жауапты- деді. Өзі ішінен: «Жау тылына кіргенде, қандай тапсырма болмасын жауапты емес пе?» деп, ойлады.

- Иә. Мен түсінемін- деді, Василий қымсына

- Олай болса, жақсы - деп, Асқар жауынгер Лукошконың киім-кешегін тексерумен қатар нұсқаманы да өткізуге кірісті.

Опаженко топтың тапсырмаға қай уақытта шыққаны қолайлы болатыны жөнінде Высоцкийдің көзін жеткізуге ұзақ тырысты.

- Түнде, қараңғылықты жамылып- деп, мақұлдады Высоцкий.

- Түн – жақсы мезгіл, бірақ та бізге берген тапсырма үшін емес, - деп дәлелдеді Опаженко. Ол 1939 жылдан бері Қызыл Армияда қызмет ететін, сондықтан тәжірибелі солдат және жақсы топ командирі болатын - Түнде біз қолымызға кім түссе, соны аламыз да, онымыз тағы бос әуре болып

шығады. Сөйтіп, немісіміз ештеңе білмейтін біреу болып шығады.

- Сонымен не ұсынбақшысың?

- Таң ата шығуды. Таңғы алакеуімде тылға өтіп, ол жерден бақылауға болатын орын тауып алып, содан соң барып, іс-қимылды түзеген жөн. Мұнан басқа, таңғы ұйқы қашанда қатты ғой.

- Жарайды, сенуге болады. Ал, егер сіздерді күндіз тауып алатын болса, онда бәрі бітті дей бердеп, тыныштала алмады Высоцкий

- Кешіріңіз, егер ой жүгіртетін болсақ, бізді патруль немесе сақшытүнде де тауып алуы мүмкін-деді, Опаженко өз пікірінен таймай, - ешкімнің де өлгісі келмейді, сондықтан сақ болуымыз керек.

- Жарайды, сендірдің. Тек, нәтиже шығатын болсын –деп, темекісін тұтатты, ақыры келіскен Высоцкий.

- Орындауға кірісуге рұқсат етіңіз!- деді де, Опаженко тіктеліп тұра қалды.

- Рұқсат. Өзіңе де, тобыңа да сәттілік – деп, капитан оны құшағына қысты.

Барлау тобы алдыңғы шептен сәтті өтіп, немістердің тылына кірді.

Үш сағаттан астам уақыт өтті, өзен жағасындағы талдың арасында тығылып жатып, олар неміс сақшылары қойылған шеткі үйлерді бақылаумен болды.

«Не істесе болады? Не істесе болады?» - осы сұрақ Опаженконы қинап, тығырық жағдайдан шығу қиындығы оны қажытып жіберді.

- Командир – деп, біреу Кареновтің ойын бөліп жіберді.- Қараңыз, бір неміс атпен келе жатыр.

- Қане?- деп, жан-жағына қарады Опаженко.

- Әне, біздің артымызда, өзен бойында – деді, Асқар қолымен нұсқап.

- Каренов, мұны қолға түсіру керек- деді, Опаженко бұйрық беріп,- тек...әр жағын өзің де білесің ғой.

- Құп болады! – деп, Асқар жаудың жолындағы бұтаға қарай ептеп еңбектей жөнелді. Пыс-пыс еткен кәрі ат басын төмен түсірген немісті әкеле жатты, ол тек атын тізгінінен тартып, өктемшіл қимылмен тоқтатқанда ғана оянды. Қорыққанынан немістің аузы ашылып қалды. Күшті қол оны ер үстінен жұлып алды. Келесі секундта неміс не айқайлауға, не қозғалуға шамасы келмей Асқардың тізесінің астында жатты.

Еңтігіп Опаженко да жетті:

- Каренов, байқа, оны жаншып тастама, ол бізге әлі керек. Коструб, көмектесші- деп, осы сөздерді айтқан Опаженко дайын шүберекпен немістің аузын тығындай бастады.

- Талдың арасына апарайық –деп, немісті Кострубпен бірге бұта түбіне сүйреп әкелді.

Асқар атқа мініп алып, атты келген ізімен кері бұрды, 40 метрдей жүріп өтіп, аттың басын өздеріне

қарай бұрды. Бұл кезде немістен жауап алып жатқанды. Ол хат тасушы екен. Асқарды көрген сәтте оның көзіне тағы да қорқыныш ұялап, қойылған сұрақтарға тұтыға жауап бере бастады. Неміс бұл оқиғадан кейін есеңгіреп қалған еді, ол Кареновтің түрін көріп мелшиіп қатты да қалды, сондықтан тергеу ұзаққа созылушы еді. Сол себепті Опаженко Асқардың кетуін әрі қарсыластарын бақылауды жалғастыруын өтінді.

Тергеу аяқталып, деревняда күшейтілген ротаның тұрғаны белгілі болды. Сонымен қоса, Асқар танкішілерді байқап қалған еді, бірақ олардың танкілері көзге түспеді. Демек, оларды бір жерге жасырған. Тұтқын өз полкі тұрған көрші деревнядан атпен шыққанын және госпитальдан шыққан бір офицердің сол деревняға барып, өз қаруластарын тексеруге келетінін - естігенін айтты.

- Не істейміз? – деді, отрядты жинаған Опаженко.

- Сол офицерді күтіп тұрып, ұстап алу керек – деп, ұсыныс жасады Коструб.

- Бұл жер тым шулы әрі бәріне көрінеді – деп, күдіктенді Опаженко, - біріншіден, бұл неміс жалғыз болмауы мүмкін, қазір бұлар жалғыз жүре бермейді. Екіншіден, егер офицер келмей қалса ше? Сонда не істейміз?

- Қанеки, мұндай ойлардан арылайықшы – деп, ашуланды Коструб, - әйтпесе көріпкелге жүгіретін боламыз. Мен офицерді күту керек деп есептеймін,

бұдан басқа жол жоқ. Әйтпегенде, күшейтілген рота мен танкілер тұрған деревняға бармайтын шығармыз.

- Анау, елу метрдей жерде –деп, көрсетті Асқар неміс келген жақты - жыра бар. Ол офицерді сол жерден тосуға болады. Әрі ештеңе де естілмейді, әрі сырт көзден де тысқары. Мен бұл жыраны атты ізімен қуғанда көргенмін.

- Жаксы –деді, келіскен Опаженко, - ал, оның назарын біз өзімізге қалай аударамыз.

- Аттың айылы үзіліп кеткендіктен, хат тасушы, соны жалғамақ үшін тоқтаған болуы сияқты кейіпке ену керек-деп, ұсыныс жасады Асқар, - хат тасушы ролін Лукошко ойнайды. Немісше біледі, оларға арқасын беріп тұрады, онымен қоса оны хат тасушы сияқты ғып, шарфпен және орамалмен орап тастаймыз. Бірден біліп қоймайды, ал біз екі жақ шеттен қазған қардың астында жатамыз да, тұтқиылдан тап береміз.

- Ұсыныс тұрарлық, бірақ, бәрі біз ойлағандай бола қояр ма – деп, күрсінді Опаженко.

- Сіз ылғи да күмәнданасыз, жолдас сержант – деп, жазғырды оны Коструб

- Жарайды, осылай шешеміз –деді, ақыры келіскен Опаженко, – құдай құп көрмесе, көк шөп те өспейді.

- Не тұрыс, Лукошко, кәне неміс болып киін, - деді Коструб мысқылдай.

Отыз минуттан кейін екі мотоциклге мінген немістер көрінді. Әрқайсының аспа отырғышының алдына пулемет орнатылыпты. Олар алтау еді.

- Әр жігітке екі немістен – деп, ойлаған Опаженко, дайындалуға белгі берді. Неміс киіміндегі Лукошко айылын жөндеп жатқан сыңай танытты. Бұл оның алғашқы жауынгерлік тапсырмасы болғандықтан қатты толқып тұрған еді. Бұл кезде Асқар керек сәтте ат жүріп кетпес үшін, оның аяғына тұсамыс салып жатқан-ды. Лукошконың толқып тұрғанын көрген ол, оған көзін қысты.

- Бәрі жақсы болады. Біз жанындамыз. Қалай келістік, солай істе- деді де, Асқар бұтаға қарай секіре жөнелді.

Василийге осындай демеу қажет еді. Мотоциклдер тоқтап, офицер одан не болғанын сұрады. Лукошко таза немісше жауап беріп, үзілген айылын жөндеп жатқанын айтты. Мотоциклдің рөлінде отырған жалпақ бет неміс қалжыңдап: «Орыстарда бәрі шіріген, сол себепті үзіле береді»- деп еді, бұл сөзге қалғандары ду етіп күлді.

- Жарайды, келіндер, көмектесейік- деп, мотоциклден шайқалақтап түсіп, формасын жүре түзеп келе жатты. Ол мас болатын. Оның артынан екіншісі де түсіп, бірден Лукошкоға қарай бет алады. Сол мезетте Опаженко екінші мотоциклгесекіріп барып, тез, ширақ соққымен артқы орындықта отырған немісті, одан соң рөлдегіні сұлатып салады.

Асқар пышақпен пулеметтің құлағында отырғанды сұлатады. Ал, офицерге жетіп барған Коструб оны пышақтың дүмімен желкесінен бір ұрып құлатып, алдыңғы мотоциклдің рөлінде отырған немістің арқасына пышақты салып алады. Асқар Лукошкоға беттеген неміске пышақ лақтырып қалып еді, пышақ ауада доға жасап барып, оған сабына дейін кіріп кетеді. Ол алға адымдап барып, шайқалып, артына қарай құлайды. Бәрі көзді ашып жұмғанша өтеді.

- Каренов, Коструб, бәрін жолдан алып тастап, жасырындар. Лукошко, арқандыәкел, көкетайды байлайық, сосын балаларға көмектес,- деп, бұйырды Опаженко неміс офицерінің аузын тығындап жатып.

- Бәрі де ойлағанымыздай болған сияқты-деп, қуанды Коструб.

- Қуануға әлі ерте, қолға түскен немісті жеткізуіміз керек – деді Опаженок терең тыныстап, – Мен алда болам, Каренов, Коструб соңымда, ал, Лукошко, сен артта боласың.

Каренов пен Коструб немісті көтеріп алып, сержанттың соңынан сүйрете жөнелді. Ысқырған оқтар қарлы шанды көтере, зуылдап жатты. Бір кезде бәрі бұйрық болғандай, жата кетісті. Бастарын көтергенде, немістерді көрді. Опаженко: «екеуіне қалып, жауды бөгеу, ал екеуі тұтқынды алып кетуі керек»- деп ойлады, өйткені өздері бекінген Семеновка селосына дейін бар жоғы бес жүз метрдей ғана қалған еді. Опаженко Кареновке қарап еді, Асқар командирінің одан кетуін сұрап тұрғанын

бірден түсіне қойды. Ол сержанттың көзіне тіке қарап, ешқайда кетпейтінін білдірді. Тек өліммен бірнеше рет осылайша бетпе-бет келген адамдар ғана бір-бірін осылай ұғар еді.

- Коструб, Лукошко, немісті алыңдар да, бізге апарыңдар. Біз Каренов екеуіміз сендерді бүркемелейміз.

- Мен...- деп, бастай беріп еді Коструб, бірақ Опаженко оны тоқтатып тастады, - бұл саған балабақша емес. Бұйрықты орында! Тез! Уақыт жоқ.

Коструб пен Лукошко немісті көтеріп алып, сүйрей жөнелді.

Опаженко мен Коструб ұрысқа кірісіп, атыса бастады.

- Вася, Семеновкаға дейін сәл ғана қалды. Сен кешірші, мені – деп, Коструб оны иығынан қағып, - немісті жеткіз, ал мен артқа, өзімізге кеттім. Оларға көмектесу керек - деді де, елес секілді жоқ болды.

Лукошко жауынгер жолдастарының атысып жатқанын естіді, Семеновкаға таяғанында гранатаның жарылғанын естіді. Ол, бұл олардың соңғы шайқасы екенін түсінді. Өзінің олармен бірге болып, көмектесе алмағанына өкінді. Бушлатының жағасын тістелеп, немісті бір тепті де, оған жүгіруді бұйырды.

Асқар Каренов 1944 жылдың 03 ақпанында өзінің жауынгер жолдастары сержант Михаил Опаженко және ефрейтор Павел Кострубпен бірге Калинин облысы Новосокольничий ауданының

Семеновка селосынан батыс 500-дей метрде күші тең емес ұрыста қаза тапты. Барлау тобы тапқан деректер Ленинград-Новгород стратегиялық шабуыл операциясының бір бөлшегі болған Старорусск-Новоржев шабуыл операциясын бастау үшін маңызды роль атқарған болатын.

Посвящение отцу

*Это он поднял свой взвод под Смоленском
И в жестоком рукопашном бою
Бил врага саперной лопатой
За священную землю свою!*

*Это он приказ выполняя
Ни на пядь отшагнуть не посмел,
И когда попали осколки снаряда
Все равно подняться сумел.*

*Сколько шли и ползли до Победы,
Сколько их осталось в бою,
Эти Люди и Память Священны,
Что стоят в обелисках в едином строю.*

*Это жизнь с её продолженьем,
С именами ее сыновей.
Не забудьте цветы с возложением,
Как они любите своих матерей!*

За родину

Все графы заполнять полностью

Наградной лист

112

1. Звание, фамилия, имя и отчество Ст. сержант КАРЕНОВ Сетер.
2. Должность, часть в настоящее время _____
(только для военнослужащих)
3. Место учета (райвоенкомат) место работы и должность ЛЕНИНСКИЙ ГОРВОЕНКОМ. г. Кергэнде, Трест Ленинуголь продавец ОРЭ, лехты 17.
(состоящих в запасе и уволенных в отставку)
4. Год рождения 1915 г. Национальность КЭБЭХ. 6. Партийность б/п.
7. Участие в Отечественной войне Участник Отечественной войны на Центральном фронте в составе 1287 стр. полка 36 стр. дивизии в качестве командира взвода с 15/У1-42г. по 23/IX-42г.
(указать на каком фронте, в составе какой армии, соседней части, с какого по какой армии находился)
8. Ранения и контузы Получил сквозное ранение в левую ногу с повреждением кости 23/IX-42г. (раны в и в какой стороне)
9. С какого времени в Красной Армии 27/У-42г. по 3/II-1943г.
10. Имеет ли награды Не имеет.
(какие и за что)
11. Постоянный домашний адрес представляемого к награждению и адрес его семьи _____

34
35
П
О
Д
Ш
И
В
К
М

Представлен к награждению орденом "Красная звезда".
(какому ордену или медали)

Краткое конкретное изложение боевого подвига или заслуг, (если они подтверждаются документально, документы приложить к наградному листу) и краткая служебная или производственная характеристика в настоящее время.

(В тексте обязательно указать фамилию, имя, отчество, степень ранения и по возможности, при каких обстоятельствах ранен и куда. В составе какого фронта, армии, дивизии, полка участвовал на фронте, в какой должности и с какого по какое время)

Ст. сержант КАРЕНОВ Сетер, в боях против немецких захватчиков участвовал в составе 1287 стр. полка 36 стр. дивизии на Центральном фронте в качестве командира взвода с 15/У1-42г. по 23/IX-42г. Под С.Зувьке Смоленской области 23/IX-42г. получил тяжелое ранение - пулевое сквозное в левую ногу с повреждением кости, и по излечении выписан из госпиталя с полным отсутствием движения в левой коленной суставе.

В настоящее время работает продавцом магазина лехты № 17 Треста Ленинуголь, с работой справляется и к ней относятся добросовестно.

Ранение подтверждается свидетельством о болезни № 3103 вид. в/г. № 1254 от 3.02-1943г.

Как имеющий ранение достоин производственной награды "Красная звезда".

И.О. Ленинского Горвоенком
Ст. лейтенант. -

Handwritten signature

Трунников /

1920000	ШОПОВИЦ	СОВЕТСКИ	СОВЕТСКИ
000000	ШОПОВИЦ	СОВЕТСКИ	СОВЕТСКИ
000000	УШИНОВ	СОВЕТСКИ	СОВЕТСКИ
000000	КОНТРА	СОВЕТСКИ	СОВЕТСКИ
000000	ДУШИЧЕВ	СОВЕТСКИ	СОВЕТСКИ
000000	СОВЕТСКИ	СОВЕТСКИ	СОВЕТСКИ
000000	СОВЕТСКИ	СОВЕТСКИ	СОВЕТСКИ

ЕФРЕЙТОР КАРЕНОВ АСКАР 1905г.р. 30244.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2-ші Прибалтика майданы 22-ші армиясы
33-ші гвардия дивизиясының барлаушы сержанты.
3.02.1944 жж. Катлинскі облысы (қазір Псков облысы)
Новосоюзинский ауданы

Семіновқа берген сыйнап. 300 м. батыста қара тапқан

Еррейнар-разведчик, 31-й Латвийской дивизии
22-й армии, 2-го Прибалтийского фронта.
После 3.02.1944 г. в 300 м. Западнее
деревни Семёновка Новосозинского района
Катлинского области (ныне Псковская область)

Каренов
Аскар
1905-1944

**Каренов
Сатмар
1915-1980**

**Орталык майдан
36-шы авиациялар
дивизиясы 1287-ші авиациялар
полкының взвод командирі,
аға сержант**

**Командир взвода
Старший сержант
1287 стрелкового полка,
36 стрелковой дивизии
центрального фронта**

Каренов Аскар 1905 - 1944 гг.

2-ий Прибалтика май гвкы 22-ий армиясы
33-ий кол. линиялыктым баргулуу эфреторы.
3.02.1944 ж. Калинин облзгысы (кадр Псков облзгысы)
Новосколыничий мушынчык
С сченоква дзреннсыннан 500 м. батыгы кава тапкан

★ ★ ★

Е.Федий пр-раиниччик, 33-й Хвалмской линияни
22-й армия 2-го Прибалтийского фронта.
Поч № 3.02.1944 г. в 500 м. Запад тией
дзрениа С сченоква Новосколынического района
Калининской области (ныне Псковская область)

★ ★ ★

Батыла савычана война,
Нечего жалей за победу забрала,
Фанатизму аман дей тичини сымыла,
Питовоакта у Чисоки ели тыла.

К.тояндия (Жакиндрый в. Лениндрый,
С.Ферокала подлого аркасы артын эрди,
К.шар-ама за. Лениндрый аманка,
В узакыман теске палк ели стеной стамка.

Они с тичини в рывишке эрдики в ластети был,
В дзрдык, мильдери тубричкышы проры сыл.
Не аманка стирала павыдыкы проры арманка,
Далже мурды стамка за сгирито проры тапанка.

Аскар-ама эфретиторика с тузика,
Рамбоникалы заривика, састащонка не был.
Гай дей победы не аманка Аскар-ама,
Пал с гиритыко эфретик мильдучика не арманка.

Кы.ветини гоме ашыл,
Ничей мильди жагычы,
Акуретин оманка аманка
Г.Калинц дзрдык - арманка.

С.милитриый лениче Милитриый
Д.уничиникалы жагы дзрдычы,
Л.Калиндрый мильди мильдичи
Б.Калиндрый мильди мильди.

Ж.Калиндрый арманка стамка не
А.Калиндрый, Б.Калиндрый,
К.Калиндрый мильди мильди
Л.Калиндрый мильди мильди.

Аманка эфретиторика мильди мильди
Гай дей победы не аманка мильди мильди
К.Калиндрый мильди мильди
Ж.Калиндрый мильди мильди.

Предисловие

*«Неизвестно – была бы у нас сегодня Независимость,
если бы наши деды тогда не победили.
Надо ценить нашу свободу, а молодым следует
всегда протягивать руку помощи ветеранам.
В свою очередь, государство оказывает и
продолжит оказывать им всестороннюю поддержку».*

**Президент Республики Казахстан
Нурсултан Назарбаев**

Эту книгу я посвящаю всем ветеранам Великой Отечественной войны, которые не жалели себя и самое дорогое-жизнь, чтобы мы - их потомки жили свободными и достойными гражданами своей страны.

Я горжусь своим отцом, ветераном Великой Отечественной войны, и с годами я стал больше понимать, как они, мой отец и его старший брат Аскар любили друг друга, ценили эту жизнь, и ради счастья друг друга не жалели себя.

Мой отец получил похоронку на своего брата Каренова Аскара, разведчика 33-й стрелковой дивизии, но до конца жизни не верил, что его брат погиб, и все время надеялся, что произойдет чудо, и его брат вернется...

И даже, когда в 1980 году он умирал от тяжелых ранений и контузии, он попросил своих сыновей:

«Найдите могилу моего брата. Принесите горсть земли с места его захоронения и положите рядом с моей могилой. Хоть так я буду чувствовать, что мы всегда остаемся вместе».

Эту книгу я посвящаю и настоящему поколению и будущему, чтобы они ценили друг друга, любили друг друга.

Когда-то, после смерти моего отца, он умер 17 апреля 1980 года, в мае этого же года мы писали сочинение «Мой идеал». Я написал то, что думал о своем отце, и каким я хочу быть. И по истечении времени, когда писалась эта книга, я нашёл это сочинение, и понял, что я постарался осуществить все, что написал. Скорее всего, это было даже не сочинение, а моя клятва.

«Мой идеал.

Мой идеал - мой папа, на которого я хочу походить. Это человек большой жизни, который воевал три войны. Много видел, очень любил свой казахский народ, был предан ему до конца. Хорошо знал историю своего народа. Всегда любил беседовать с друзьями, соседями. За что его уважали и любили. Помогал бедным в годы службы в милиции, оберегал их жизни. И в то же время любил поэзию. Многие говорят, что мой отец был просто Человеком, которым можно по праву гордиться. Вот таким я и хочу быть, просто Человеком. Простым, но нужным для своего народа.»

В 2010 году по выходу на пенсию я поехал в Россию и в Псковской области нашел захоронение своего дяди Каренова Аскара, разведчика 33-й стрелковой дивизии, погибшего в бою вместе с другими разведчиками.

Мой отец – Каренов Саттар, ветеран Великой Отечественной войны, принимал участие в военных действиях с 1939 года на Халхинголе. Затем началась Великая Отечественная война, и он ушел на фронт добровольцем. В 1942 году проходили значимые бои под Смоленском, Вяземском и Ржевом. В одном из боев, когда был убит командир взвода, мой отец –старший сержант взял командование на себя и в последующем в течение 4-х месяцев командовал взводом, хотя командир взвода –это офицерская должность , но так как он справлялся с порученными заданиями и проявлял себя как грамотный командир, он был оставлен на этой должности. 23 сентября 1942 года под деревней Зуевка его взводом была отбита атака с целью прорыва немецкой силы, где в бою он получил тяжелое ранение, затем 4 месяца был на лечении в госпиталях и был мобилизован.

Все это мне стало известно после того, как я 6 лет назад начал поднимать архивные документы и нашел наградной лист своего отца, где он был представлен к Ордену «Красной Звезды», а также главной моей задачей было найти место захоронения его погибшего старшего брата Каренова Аскара, которого он всю жизнь искал до дня своей смерти.

Из имеющихся похоронок было отмечено, что он погиб возле деревни Семеновки Калининской области (ныне Псковской). Однако, как мне стало известно в последующем, в пятидесятых годах прошлого столетия деревня была расформирована. Поэтому в посылаемых запросах эту деревню не могли найти. И только в 2010 году, когда мы выехали туда с младшим братом, мы смогли найти захоронение Каренова Аскара, который был найден в братской могиле в деревне Липшане Псковской области.

Там же мы узнали, что недалеко, метров 600, находится братская могила, где похоронена целая латышская дивизия и наша соотечественница снайпер, Герой Советского Союза Алия Молдагулова. Ей установлен памятник. Из рассказов местных жителей и военных, стало известно, что разведчиков в боевых заданиях прикрывали снайперы. Значит, мой дядя Каренов Аскар и Алия Молдагулова воевали вместе.

Мы сейчас много говорим о духовном согласии. При поездке в Россию и поисках места захоронения было приятно видеть и осознавать помощь жителей-россиян, и то, что там за могилами наших соотечественников ухаживают дети.

Прошло 70 лет с Победы над фашизмом, но еще есть много имен погибших солдат, места захоронений которых неизвестны. Это веская причина продолжать поисковую работу и для поисковых отрядов, которые немало прилагают усилий, но и для молодежи, особенно для тех, у кого есть родные, от-

давшие свою жизнь за борьбу с фашизмом и за защиту своей Родины.

Я очень хочу, чтобы не только мои потомки, но и все потомки тех солдат берегли этот мир и сохранили память о них, как о живых.

И поэтому я побывал в своей родной школе № 27, которая находится на Юго-Востоке г.Караганды, куда меня привел мой отец сорок лет назад и рассказал о поездке в Росси., о значимости Победы Советских солдат над фашизмом.

Каренов Канат

Прости, мой брат, прости

ВОЗВРАЩЕНИЕ

Вот и еще один вечер опустился на Актобе как отчет дню, дающему надежду на приближение дня победы, дня радости и исполнения сокровенных желаний возвращения родных и близких с этой проклятой войны, и тому были основания, так как в этот день в аул не пришла ни одна похоронка. Неумолимая вереница дней уже отсчитывала третий год войны.

В вечерних сумерках показался человек, сразу было видно, что он хромает. Размах его костылей говорил о том, что он спешил.словно как размах крыльев беркутараскидывались костыли и послушно несли этого человека. И видно его не успели увидеть двое, говорящие о чем-то своем:

- Да. . . Амре, как там на фронте твои братья Аскар и Саттар? Давно ли не получал от них вестей?

- Эх, Карпек, разве дождешься от них вестей, ты же знаешь Аскара. Тот если возьмётся за какую-либо работу, слово не вытянешь, пока не закончит. Ещё тот упрямец! Он, уходя, сразу предупредил, что не будет писать, только сказал: «Даст Аллах, вернусь вместе со всеми, разбив врага, вот тогда и будет о чем вспомнить и поговорить за праздничным дастарханом».

- А что Саттар пишет? Все-таки молодая жена осталась!

- Вот то-то и оно, что жене пишет. Через нее и узнаем все новости с фронта.

- Пусть только вернется, я ему покажу, как старшему брату не писать.

- Успокойся Амре, какой ты ему брат, ты же ему вместо отца, ведь твой первенец Ахмедсардар его ровесник, видно не хочет тебя лишней раз беспокоить. Да и когда он всем успеет написать письма? Воюет.

- Да, я вот сейчас и спокоен. Шарбан, жена Саттара сообщила, что Аскар с Саттаром повстречались, и теперь бок о бок два моих сокола бьют врага.

- Неисповедимы пути господни, бывает же на войне?! Когда кровь рекой льется, земля горит, порой не знаешь с какой стороны враг! А они встретились... Видно есть Аллах на свете.

- Смотри Амре, кто-то идет в сторону нашего аула.

- Слепой ты чтоли, Карпек? Хромает он, на костылях.

- Да.

- Видно досталось!

- Зато живой! Сколько радости родным и близким! Интересно, кто это?

- Давай пойдем на встречу, Карпек, а то мне что-то не по себе, я словно квохча, увидевшая ворону, разволновался.

- Конечно, пошли Амре, все равно ты меня в покое не оставишь. Хотя можешь повторить и показать свою удасть, как на сватовстве моей Айнабалы, посадить меня к себе на плечо и первым примчаться к юрте возлюбленной. Равных тебе в этом деле нет.

- Прекрати Карпек, не до шуток.

- Хорошо, хорошо идем. Только не беги, а то я не успею за тобой.

- Амре, да это же Саттар! Клянусь всевышним – Саттар! Эй, Амре, куда ты рванул, он же идет, тьфу ты, прости меня всевышний, хромает нам на встречу.

Но этих слов Амре уже не слышал, при своем почти двухметровом росте, он словно аргамак понесся на встречу к своему младшему брату Саттару. Оставляя вдалеке своего двоюродного брата Карпека, который с удалением становился все меньше и меньше.

Когда Карпек все-таки добежал до них, то два брата стояли, молча обняв друг друга. И только Амре гладил, то ли по-братски, то ли по-отцовски, кудри Саттара, которые были седые, а ему ведь было всего 28 лет. А за его плечами были Халхин-гол и Финская. Видно он был весь в своего деда Мэнжи-батыра, который в свои 23 года был одним из прославленных батыров Сары-Арки.

- Саттар, Саттар, братишка! - кричал Карпек. - Видно дух Манжи-батыра с тобой, мы ведь только говорили о тебе и твоём брате Аскаре

- Брат Карпек, как я рад тебя видеть, ну что, родила твоя жена? Шарбан писала, что скоро у тебя будет пополнение.

- Не...- слова Карпека были прерваны радостными криками, несущимися со стороны аула ватагой ребят.

- Суюнши, суюнши, суюнши! - кричали наперебой мальчишки. У дяди Карпека родился сын.

- Твоя жена знает, когда рожать, - сказал Амре.

На глазах Карпека появились слезы, это был его первенец.

- Саттар, братишка, сам дай имя моему сыну.

Саттар сразу же посмотрел на старшего брата. Амре кивнул ему головой, дав знать, что он разрешает ему дать имя сыну Карпека. Хотя он мог это сделать и без согласия Амре, так как был - кенже и считался наследником шанырака своих предков. Но сила уважения к старшим, которую он внял с молоком матери, была сильнее его привилегии.

- Спасибо брат Карпек, за то, что удостоил меня такой чести - дать имя твоему сыну. И если ты уже вспомнил дух наших предков, то их мудрость гласит: «Сила жизни в нашем единстве». Так пусть же твой сын носит гордо имя Биргебай и будет только вестником радости.

- Воистину, права твоя жена Шарбан, которая говорит, что полюбила тебя за твою мудрость и красноречие.

- А вы что стоите? - крикнул на ребяташек Амре и попытался сдвинуть брови, чтобы скрыть пелену слез появившихся на его глазах. Бегом ко мне домой, там вас ждут иримшик и курт, и известите всех, что я жду в гости, в связи с возвращением с фронта моего братишки Саттара.

И ватага ребят с криком «Суюнши» обратно понеслась в аул.

ШАРБАН

Шарбан, запеленав новорожденного, бережно подала его Айнабале, пожелав: -"Пусть твой первенец принесет всем нам только самое хорошее, и растет вам с Карпеком на радость." «Аминь». - поддержали присутствующие женщины .И тут же посыпались советы со всех сторон: -" Грудь дай побыстрей. Пусть попробует материнского молока." Под шумливые разговоры женщин Шарбан почувствовала, как взыграли ее материнские чувства. Ведь ее первенцу Амангельды было бы сейчас уже три года, но, прожив всего девять месяцев, он умер от болезни. Она быстро и почти незаметно для всех вытерла появившиеся слезы. В такие минуты хочется прижаться к плечу своего любимого и почувствовать, что ты не одна и справишься со всеми невзгодами, что преподнесет тебе судьба. Но Саттар был на фронте, и последние четыре месяца от него не было вестей. И Шарбан каждую ночь плакала и молилась,

и просила Всевышнего, чтобы ее любимый Саттар вернулся живым с этой проклятой войны. Как она боялась почтальона и тряслась от страха, когда слышала плач и проклятия получивших похоронку. В эти минуты она чувствовала себя беззащитной и задыхалась от страха неведенья, словно рыбка, выброшенная на берег. Шарбан встрепенулась от слов «Солдат идет! Суинши!». Что-то внутри Шарбан поднялось к горлу, мешая ей дышать, руки затряслись, а в ее глазах показалась растерянность. Мальчик, вбежавший первым, говорил, словно зайка от избытка переполнявших его чувств от хорошей вести и сбитого дыхания от беготни, от этого сразу невозможно было понять, что он говорит. Но сердце Шарбан билось так учащенно и чувства ее так напряглись, что она сразу поняла, что сказал этот гонец ее Счастья. И когда до присутствующих дошло, что пришел Саттар с фронта - братишка Амре, по щекам Шарбан текли слезы, и их уже она не вытирала. Шарбан хотела выбежать из дома и нестись навстречу к своему любимому, но ноги подкосились, и она уже летела на Алтыбакане вместе с Саттаром. Женщины быстро подхватили потерявшую сознание Шарбан и хотели вынести ее на свежий воздух, как вдруг они почувствовали, как Шарбан уплывает из их рук и только на улице они увидели, что ее на руках держит красивый подтянутый худой человек в солдатской форме. «Саттар... Саттар!» - крик женщин с плачем нарушили тишину аула.

Словно ребенка нежно прижимая к себе Шарбан, Саттар целовал ее в глаза, в губы и утопая в ее волосах, чей запах он всегда вспоминал на фронте и перед каждым боем молил всевышнего - " О Аллах,дай мне еще раз утонуть в волосах моей любимой Шарбан", ведь ее коса доставала до пят, и он гордился этой красотой. Под нежные поцелуи Шарбан пришла в чувство, из ее глаз текли слезы - это слезы Счастья, которым завидовали стоящие рядом женщины.

Шарбан чувствовала, что Саттар хочет спросить ее, как получилось, что Аскар ушел на фронт, ведь у него была бронь, которую он сам выбил для него. И она сама, нарушив тишину начала разговор:

- Я как раз ездила к своему брату, он сейчас начальник дистанции пути и у него хороший паек. В этот же день я возвращалась и, когда вышла на станции, то обратила внимание, что на соседнем пути стоит военный эшелон и идет посадка новобранцев на фронт. Люди прощались, на это было больно смотреть, в глазах женщин вместе со слезами стоял страх. Было слышно: "Только вернись, вернись живым. Я буду ждать. Помни ты у нас один...". От этих слов слезы сами текли, и хотелось бежать от этой душераздерающей картины.

- Одновременно шла погрузка скота. На вагонах висели плакаты: "Все для фронта! Все для победы! Казахстанцы, возвращайтесь с победой!" Я прибавила шаг, чтоб быстрее пройти, но возле вагона,

где грузили скот, стоял офицер и уже не на шутку рассердившись, кричал - "Что вы вчетвером одного быка загнать в вагон не можете? Товарищи новобранцы, помогите им." И в это время я увидела Аскара. Он скинул с плеча свою походную дорбу и, подойдя к грузившим, попросил отойти их в сторону, сказав только стоящему в вагоне солдату натянуть веревку, привязанную к рогам быка. Бык, упершись в платформу копытами и опустив голову, всем своим видом показывал, что его с места никто не сдвинет. Аскар поняв, что быка для начала надо успокоить, растер в руке кусочек хлеба и в левой ладошке приподнёс к ноздрям быка, чтоб он почувствовал запах, а правой рукой стал чесать его шею и за ухом. И как всегда нашлись остряки, которые сами ничего не могут, но ужалить всегда готовы. Стали кричать-«Ты что факир что ли! Да он заговаривает быка, сейчас бык сам забежит в вагон». Смех от этих шуток как-то разрядил напряженную обстановку среди провожающих. Аскар был как всегда спокоен и сосредоточен на своем, подсев под быка, он пропустил хвост между задних ног и ухватив его, намотал на правую руку, левую руку он пропустил между передних ног, и подхватив правую ногу, запустил плечо под грудь быка. Вскрикнув "Аруах", он оторвал быка от платформы и впихнул его в вагон. Стоявшие вокруг люди вначале обомлели от того, что сделал Аскар, который при его почти двухметровом росте, не выделявшийся огромными мышцами, сухой, жилистый

легко справился с двухсоткилограммовым быком, даже не поморщившись. Люди стали кричать: "Батыр! Батыр! С таким батырами мы в раз разобьем врага, загнав его в поганное логово".

Аскар с присущим ему спокойствием отряхнулся, поднял свою дорбу и направился к вагону с новобранцами, но его окружили провожающие, говоря ему: «Молодец. Покажи этим фашистам, где раки зимуют»

Тут же к нему подошел офицер. «Ваши фамилия и имя. Кем работали до призыва?»- спросил он.

«Оразбеков Аскар. Шахтер-проходчик» - ответил Аскар.

«С таким то ростом, как ты там ползал?»- удивился офицер.

Аскар, решив отшутиться, ответил: "Из-за роста и сняли бронь, теперь вот на фронт", - вызвав своим ответом немало улыбок у провожающих.

"Что еще умеете Оразбеков?"- спросил он

"На лошади скакать "- недоуменно сказал Аскар, чем вызвал добродушный смех у окружающих, и продолжил:"Вообще я охотник, могу следы читать, стреляю неплохо"

"Ну, хорошо. Я записал тебя, по прибытию к месту дислокации доложу о твоих способностях, может быть пригодятся. А вообще я объявляю Вам благодарность за выполненную задачу и поднятие боевого духа призывников и провожающих", - и

офицер, приставив правую руку к козырьку фуражки, выпрямился по стойке смирно.

Аскар - человек не военный, растерявшись, вымолвил: " Спасибо."

Офицер, улыбнувшись, сказал: "Надо говорить «Служу Советскому Союзу». Ясно?"

Аскар утвердительно кивнул. Офицер, приложив ладони ко рту,скомандовал: "По вагонам!"

Я так была всем увиденным поражена, что замерла на месте. И лишь эта команда меня привела в чувство. Крикнув: "Асеке " - я стала пробираться к нему. Увидев меня, Аскар как бы растерялся, видно не хотел, чтоб кто-то знал, а тем более видел, что он уходит на фронт. Пробравшись к нему, я только и успела сказать:

- Как же так Асеке, ведь Саттар так хотел, чтоб вы не шли на фронт, ведь вы заменили ему родителей, женили его.

- Так надо Шарбан. Я перед смертью матери обещал его оберегать. И не могу сидеть дома, когда он воюет, места себе не нахожу. Я найду его, и мы вместе вернемся.

Сказав это, Аскар запрыгнул в вагон.

Все что я успела - это бросить ему сверток с продуктами, который дал мне мой брат. Я стояла до тех пор, пока военный эшелон не скрылся из виду.

Саттар обнял Шарбан, они долго стояли, вспоминая в унисон, как Аскар украл ее у всех на глазах с праздника Наурыз и соединил их сердца на всю жизнь.

САТТАР

Уже четвертый месяц он командовал взводом, старший сержант Оразбеков Саттар, который в июне 1942 года после гибели командира взвода, приняв на себя командование и не дав немцам развить атаку, поднял личный состав и пошел в рукопашный бой. Он помнил каждый момент этого боя Пристегнутые штыки, сжатые до посинения в руках саперные лопатки, скрежет от ударов по каскам, переломленные кости. Как раненные бойцы из последних сил хватались за ноги немцев, чтоб их поганый сапог не смог больше вступить на нашу землю и вгрызались зубами в них от переполняющих их чувств злости и отчаяния

И сегодня в этот знойный сентябрьский день он вел свой взвод, согласно полученного приказа, к селу Зуевка. Уже пятые сутки они не ели горячей пищи и бесконечные передвезные бои изнурили их, но они шли за своим командиром, не смотря ни на что, и осевшая на их потных лицах пыль придавала им вид уставших и озлобленных солдат.

Из головы Саттара не уходили взгляд и слова, сказанные командиром роты капитаном Анищенко.

- Оразбеков, у тебя три отделения, итого 32 бойца, я даю тебе еще пулеметное отделение, то есть еще 8 бойцов. Итого, у тебя 40 человек личного состава. Так что оборону у села Зуевка ты продержишь до подхода основных сил.

- А если танки пойдут? Я их что, пулеметами бить буду? Дайте хоть два противотанковых ружья! - возмущенно требовал Саттар. - Сами же говорите, что участок ответственный.

Как-то оценивающе снизу вверх поднял взгляд Анищенко, оглядев Оразбекова. Перед ним стоял подтянутый, выбритый, в опрятном виде командир взвода. И, не смотря на то, что он не офицер, он заслуживал и не такую должность. Человек смелый, надежный, мыслящий и проверенный в боях, настоящий командир. Анищенко хотел повысить голос и остудить разгорячившегося Оразбекова, но, зная, какую предстоит выполнять боевую задачу Саттару, он, передумав, сказал.

- Хорошо, Оразбеков, будет тебе два противотанковых ружья.

Словно мальчишка, которому дали покататься велосипед, Саттар обрадовался и расплылся в улыбке.

- Вот спасибо, товарищ капитан. Теперь можно держать хоть какую оборону, - сказал Саттар.

Анищенко посмотрел на Оразбекова, и в глазах его можно было прочесть: «Разве мне жалко для тебя. Если бы было больше, а участков таких ответственных было меньше, а так, по всему фронту немецкая группа армии «Центр» вела ожесточенные бои, формируя новые силы для нанесения ответственного удара с целью прорыва нашей обороны для создания

нового платцдарма в районе Смоленска. Но где это произойдет, не знал никто».

Не знал и Саттар, что больше он не увидит своего командира роты Анищенко, который погибнет, но не отступит с места обороны своей позиции.

Выйдя за село Зуевка, Саттар осмотрел местность, посмотрел на карту и, вызвав к себе командиров отделений, дал им четкий приказ, где окопаться и как рассредоточить личный состав с учетом пулеметов и двух противотанковых ружей.

- Остапенко ко мне, - вызвал Саттар связиста, которому едва исполнилось 18 лет. Этот простой украинский паренек почти с детской улыбкой был больше похож на прилежного школьника, старающегося сделать все всрок и правильно. И оттого и вызывал у Саттара какую-то братскую жалость, и ему все хотелось как-то его по-родному даже обнять, но он был солдатом и у него была определенная ответственная задача, и поэтому Саттар строго, но по-братски журя, отдал приказ.

- Остапенко, связь чтоб была постоянной. Понял?

- Так точно, товарищ командир!- отрапортовал Остапенко.

Около двух часов ночи Саттар проверил выставленные караулы и, разбудив командира первого отделения сержанта Раилова, дал ему указания, чтоб тот обеспечил контроль караульных постов, сам

лег на охапку скошенной травы и укрывшись шинелью сразу же уснул.

Разбудил его Равилов, тормоша за плечо и шепча на ухо: « Вставайте, Саке. Немцы.»

Саттар сразу же вскочил, поправив гимнастерку, спросил.

- Где? Сколько?

- Шесть мотоциклов и шесть бронетранспортеров,- ответил Равилов.

Саттар скомандовал: -Всем приготовиться к бою, стрелять по команде.

Как эхо команда пронеслась по окопам.

- Стой Радик,- остановил Равилова Саттар. - Если что-то со мной случится, командование возьмишь на себя .

- Что Вы,Саке, все будет хорошо. Не впервой, справимся, - с улыбкой ответил Равилов.

- Остапенко, свяжи меня с командиром Анищенко, -отдал приказ связисту Саттар, а сам в бинокль смотрел и считал технику.

- Есть связь, товарищ командир,- рапортовал Остапенко.

- Товарищ капитан, докладывает старший сержант Оразбеков, на меня вышло 6 бронетранспортеров и 6 мотоциклистов.

- Ключули,- как бы про себя сказал Анищенко незаметив, что произнес это вслух.

- Что? Не понял, товарищ капитан,- недоуменно на другом конце провода спрашивал Саттар.

- Все хорошо, Оразбеков, - и, дав указания по ведению боя, Анищенко пожелал удачи.

Саттар, вызвав командиров отделений, дал им указания.

- Первыми откроют огонь противотанковые ружья. Бить прицельно и точно, пропустив первых, чтобы закрыть им путь к отступлению. Пулеметному отделению по команде открыть огонь по живой силе немцев. А тебе, Равилов, особое поручение. Со своим отделением по низинке пройти вперед, отсеки мотоциклистов гранатами и уничтожь их. Но начнешь, когда противотанковые ружья откроют огонь. Всем действовать по моей команде.

Минуты ожидания приказа среди солдат переросли в судорожное напряжение, кто-то потирал свое ружье, словно прося его не подвести и бить точно, кто-то еще раз проверял свои боеприпасы, выставив в сторону гранаты, кто-то утаптывал землю под ногами, всем своим видом показывая, что он готов к бою.

- Огонь! - скомандовал Саттар и вывел из оцепенения ожидания боя своих солдат.

И первое попадание по бронетранспортеру. Второй прошелся мимо. Смотря в бинокль, Саттар увидел, как подорвались три мотоцикла от разрыва брошенных гранат, и тут же отделение Равилова открыло огонь по оставшимся. Перезарядившиеся противотанковые ружья сделали еще выстрелы, теперь было два точных попадания. Когда немцы начали

выпрыгивать с бронетранспортеров, пулеметное отделение и весь взвод по команде открыли огонь, не давая немцам опомниться. Бой продолжался около 30 минут.

Из шести бронетранспортеров пять остались на месте, три из них горели, мотоциклы были уничтожены все.

Как эхо поцепочке пронеслось: «Командиров отделений к командиру взвода».

- Разрешите доложить, товарищ командир,- первым начал Равилов.

- Докладывайте, -ответил Саттар.

- Поставленная задача выполнена, потерь среди личного состава нет, ранены двое.

- Докладывает командир второго отделения, младший сержант Гнедых. У меня один погиб.

- Докладывает командир третьего отделения, младший сержант Ухватов. У меня один ранен.

- Остапенко, свяжи меня с командиром Анищенко. Саттар доложил обстановку.

- Скорее всего, эта была разведрота,- высказал свое предположение Анищенко.

- Готовься, скоро они начнут тебя утюжить.

- Понял, товарищ капитан,- сухо ответил. Саттар И не знал, что это был его последний разговор со своим командиром.

В скором времени, слова Анищенко подтвердились, начался массивный артобстрел. Земля содрогалась от каждого выстрела так, что казалось, что вот-

вот она разорвется пополам, и все полетит куда-то в черную дыру. Сколько длился артобстрел, никто не знал, всех, кто остался в живых на разорванной земле, интересовало другое, неужели это безумие закончилось.

Поднявшись с окопа, весь в земле, Саттар держался обеими руками за голову, в которой творилось чёрт, знает что. Боль, шум, а порой казалось, что она вот-вот разорвется пополам. Кровь текла с ушей между пальцев и, впитываясь в гимнастерку, теряла свой алый цвет.

Саттар посмотрел вокруг, будто искал кого-то, но увидев, сколько погибших солдат лежало на поле боя в воронках и окопах, так и не успел подняться в свой последний бой, чтобы зубами впиться в горло врагу. Было много убитых от осколков разорвавшихся снарядов. В их открытых глазах так и остался гореть отблеск непогасшего огонька любви к родным и близким, к Родине и лютой ненависти к врагам. Как хотелось Саттару обнять каждого погибшего боевого товарища, отдать дань уважения и преклонения перед их подвигом. Но бой продолжался.

- Саке, Саке, что с Вами?- крича, подбежал Равилов.

- Сколько осталось в живых? - опускаясь на колени, спросил Саттар.

- С нами 19 человек. Гнедых ранен. Ухватовубит, - почти крича, ответил Равилов.

- Приготовиться к бою, сейчас пойдут,- сказал Саттар и, собрав всю свою волю в кулак, отряхнувшись, поправил гимнастерку и выпрямился

Впереди за дымкой горевших бронетранспортеров показались немцы, в разы превосходившие их в численности.

«Наверное, это наш последний бой» - подумал Саттар и положил одну гранату в карман. «Живым я им не дамся»

Но его печальным мыслям не суждено было сбыться. Бомбовый удар нашей авиации, которая только что уничтожила резервную артиллерию фашистов, на возврате был кстати.

Саттар вылетел из окопа и, выпрямившись во весь рост, скомандовал:

- Взвод, за Родину! За Сталина! В атаку!

Рванулся вперед на врага.

С криком «Ура!» И повторяя: «За Родину! За Сталина!», оставшиеся в живых, поднялись и последовали за своим командиром.

Резкая боль и уходящая из-под ног земля, всё, что мог вспомнить Саттар перед тем, как пришел в себя в эвакупункте. Почему-то лицо молодой санитарки ему показалось знакомым.

- Где я, что со мной? - спросил Саттар стоящую рядом санитарку, облизывая губы, которые стали сухими и потрескались от мучительной жажды.

- Вы ранены в ногу. Неужели Вы не узнали меня? Я - Настя. вспомнили? - почти с отчаянием спрашивала Настя. Сейчас мы Вас в госпиталь отправим, а там мой папа Вас в раз на ноги поднимет.

Саттар начал вспоминать. Это было в мае 1942 года, когда их эшелон стоял на какой-то станции с целью пополнения личного состава и переброски к новому месту. Капитан Анищенко, вызвав его, дал ему указание пойти к пункту дополнительного формирования находящегося за станцией на запасном пути и встретить нового командира взвода, который прибыл с училища, а также принять пополнение.

Он насчитал около 8 путей и на каждом стоял состав. И когда он проходил под одним из вагонов, он услышал разговор.

Тащи ее сюда. Здесь вагон пустой и держи рот, чтоб не заорала. Когда Саттар вынырнул из-под вагона, увидел, как трое в военной форме тащили сопротивляющуюся девушку. Его профессиональное чутье, да и сама обстановка требовали его вмешательства.

- Стойте! - окрикнул их он. Что здесь происходит?

Державший ноги у девушки, отпустил их и, повернувшись к Саттару, сказал

- Тебе чего солдат?

- Я уже сказал, - ответил Саттар, всматриваясь в каждого, быстро считывая информацию с их лиц. По поведению, речи он понимал, что это не военные,

хотя они были в форме, и обратился к нему этот сухой с выпуклыми скулами и каким-то желтовато-бледным оттенком лица не по уставу, хотя лычки на его погонах были. Кто они?

Все тот же стоящий впереди в полутора метрах от Саттара, продолжал:

- Да, мы тут вот диверсантку поймали, допросить хотим.

И когда он приподнес руку к своим губам и как-то своеобразно их вытер, Саттар увидел наколки на пальцах руки и понял, что, это - скорее всего осужденные со штрафбата.

- Да, молодцы,- как-бы поддерживая разговор, похвалил их Саттар

- А я как раз с особого отдела ее ищу. Так что передайте ее мне.

- Сухой, да он нас на понт берет, не видишь что ли, он легавый.

- Ща, Масел, язык подрежу, - остудил он стоящего позади себя в распахнутой гимнастерке корешка.

Для Саттара все стало ясно, ведь до войны он работал в милиции и по роду деятельности не раз встречался с такой шантрапой.

- Слышь, солдат, еще раз прошу, иди своей дорогой, а то ляжешь здесь.

С угрожающим видом Сухой вытащил из правого сапога заточку и, махнув ею, направился к Саттару.

Саттар поймал левой рукой Сухого за руку, а правой точно нанес сильный короткий удар в челюсть, отчего Сухой рухнул как подкошенный .

Со словами «пала легавая» Масел бросился вперед. Саттар, поймав его за обе руки, которые были направлены на его горло, падая на свою спину, подставил ногу в живот Масла, перебросил его через себя. Проведя бросок, Саттар быстро вскочил на ноги, подскочил к встающему Маслу и нанес ему удар ногой в голову и вырубил его.

Повернувшись, он увидел, как истерично со страхом в глазах третий, удерживая девушку, кричал: "Не подходи, убью" Но Саттар понимал, надо что-то предпринять, пока не очухались двое его подельников.

Саттар заговаривал его - "Слушай, отпусти её, и мы разойдемся с миром. Здесь нет легавых, мы на фронте, все спишет война". Потихоньку стал приближаться Саттар, чтоб сократить расстояние для атаки. В этот момент девушка укусила державшего её за руку, Саттар, воспользовавшись этим нанес удар в область трахеи, и последний от удара упал.

Девушка бросилась на Саттара со словами: "Дядя милый, дядечка, спасибо. Я не диверсантка. Я папу ищу. Он полковник, в госпитале работает."

- Хорошо, я уже понял, все будет хорошо.

Но тут он услышал - " Руки вверх."

Саттар повернулся, и увидел двух солдат с автоматами и лейтенанта, на предплечии у каждого была красная повязка с надписью - "ПАТРУЛЬ".

- Кто вы и что здесь произошло?

- Я старший сержант, Оразбеков Саттар, заместитель командира взвода 1287 стрелкового полка, следовал за прибывшим пополнением, но стал свидетелем, как на девушку напали эти трое.

- Хорошо разберемся, ответил лейтенант.

- Силантьев, приведите в чувство и конвоируйте их в штаб дивизии.

Четко по-военному лейтенант отдал приказ.

- Старший сержант Оразбеков, следуйте впереди нас в штаб дивизии. И предупреждаю, что при попытке к бегству буду стрелять. Предупредил лейтенант и растегнул кобуру, как бы подтверждая действиями свои намерения.

В штабе дивизии лейтенант доложил о доставленных и о произошедшем.

Саттар пока шел, все думал, что его ждет. Взвесив все за и против, он понимал, что его могут спокойно поставить к стенке и расстрелять. Девушка? Кто она, он ничего о ней не знал, и как она оказалась среди действующих частей красной армии, он тоже не знал. А ее доводы? Кто будет с ними разбираться? Искать отца, может он погиб или... Вопросов было больше чем ответов.

И когда они стояли в штабе дивизии, ожидая начальника особого отдела, из кабинета командира

дивизии вышел старший лейтенант и обратился к дежурному.

- Начальника медслужбы, полковника Сычева срочно к командиру дивизии.

Услышав эти слова, девушка по-детски закричала: "Папа, это мой папа!"

По прибытию полковника Сычева все стало на свои места. Девушка в действительности оказалась его дочерью, которая ехала в Казахстан в эвакуацию с матерью и бабушкой. Но их поезд разбомбили, и она чудом осталась жива. Из последних писем отца она приблизительно знала, где он находится, и отправилась его искать. Ей было шестнадцать лет, и звали ее Настя.

Пока Саттара несли в операционную, он услышал разговор медсестер: "Как жаль солдатику, отрежут ему ногу, у него повреждена коленная чашечка".

И когда к нему подошел полковник Сычев, Саттар схватил его за халат и моля стал просить: "Ногу, ногу не режьте. Кому я нужен без ноги? Делай что хочешь, но ногу оставь. Я потерплю."

- Успокойся, Саттар. Да я помню твое имя, и помню, что ты совершил для меня. Я постараюсь сделать все возможное.

Сычев посмотрел в глаза Саттару. Человека, который рискуя своей жизнью, спас его единственного родного человека, и теперь сама судьба преподнесла ему случай вернуть долг, выполнить просьбу Саттара и оставить ему ногу. Но, как это сделать, если по-

вреждено сухожилие и коленная чашечка. Он налил со своей фляжки полную кружку спирта и подал Саттару.

- Выпей. Только залпом, это вместо наркоза. Все, что могу.

От выпитого на голодный желудок, у Саттара закружилась голова и он, захмелев, будто куда-то провалился.

Когда он пришел в себя, рядом сидела Настя, которая сразу же расплылась в улыбке и по-детски залепетала: " Я же говорила, все будет хорошо"

Саттар в ту же секунду окинул взглядом свои ноги, раненная нога была на месте. В это время в палату вошел полковник Сычев: " Я сделал все, что мог. Ногу я тебе оставил, но хромать ты будешь до конца жизни."

- Спасибо, товарищ полковник. И на глазах Саттара выступили слезы.

- Ничего, ничего. Зато, живой поедешь домой и обрадуешь родных и близких. Кроме того, я слышал, что тебя представили к ордену Красной звезды. Так что домой поедешь героем.

Долгих четыре месяца пришлось проваляться Саттару в госпитале.

И пока он лежал, в госпитале ему стало известно, что танковый удар принял его полк, где и погиб капитан Анищенко. Изначально рота Анищенко должна была в полном составе провести этот обманный маневр под селом Зуевка. Но все было скоррек-

тировано за сутки. С учетом танкового наступления немцев, где понадобятся основные наши силы для их отражения было решено отправить усиленный взвод к селу Зуевка, которая должна была убедить фашистов, что там сформированы силы красной армии для взятия в кольцо их танковое наступление. Этому должна была поспособствовать выложенная информация, якобы удавшемуся сбежать пленному, которому стало известно о данной операции. Все это сводилось к одному - выявить резервную артиллерию фашистов. И видно с целью проверки полученных данных немцы послали свою разведроту, чтобы с боем проверить полученную информацию. И когда они нарвались на заслон взвода старшего сержанта Оразбекова и понесли существенные потери, то германское командование приняло решение огнем резервной артиллерии погасить план советских войск по взятию в кольцо их танковой атаки. Таким образом, раскрыв свои позиции. Наша авиация нанесла по ним точный авиационный налет. Ценой безценных жизней взвод выполнил свою задачу.

Сколько их было, и сколько жизней унесла эта война. Неизвестно. Поэтому и стоятobelisks неизвестным советским солдатам, как Прометеем нашего времени, отдавшим свои жизни во имя мира.

АСКАР

Эх глупенькая, добрая душа Шарбан последнее отдала, все ни как не мог успокоиться Аскар, упрекая и виня себя.

Все-таки, какая она хорошая жена у Саттара, любящая верная терпеливая.

Стук вагонных колес как-то монотонно отступивал свое движение, покачивая, словно убаюкивая и Аскар, лежа на верхней полке, сам не заметил, как заснул.

Аскар сидел на своем Акжале, который горделиво танцевал под ним, перебирая ноги, словно струны домбры, из-под которых рождалась мелодия степи уносящегося вдаль аргамака.

Безкрайняя Сары-Арка, красивая, желтоваторыжая, с отблеском белого ковыля, чем-то напоминала беременную сайгу, которая вот-вот разродится и подарит что-то новое дорогое ее заботливым детям.

Несравненный запах жусана с колыбели придающий силы, поистине был тем святым началом, чем дорожил каждый кочевник. Словно голосистый ребенок журчал родник, а, подпевая ему, высоко в небо устремлялся жаворонок, чтобы эта песня пронеслась по всей степи. И от радости Аскар улыбался во сне.

Аскар никогда так долго не ездил в поезде и, когда он услышал команду: «Всем выйти из вагонов», то как-то обрадовался.

- Слушай мою команду . В колонну по три, становись.! Равняйся! Смирно! Направо! К пункту формирования, расположенного на станции, шагом марш! Четко, по-военному, отдал приказ лейтенант.И прибывшее из Казахстана пополнение пошло к указанному месту.

Уже на станции вместе с лейтенантом к Аскару подошел капитан в застиранной гимнастерке крепкого телосложения.

- Вот этот боец, - и лейтенант указал на Аскара.

- Фамилия, - обратился капитан к Аскару.

- Оразбеков, - ответил Аскар.

- Можете ориентироваться на местности?- продолжал спрашивать капитан.

- Да,- ответил Аскар.

- Ну, хорошо,- сказал капитан и как-то хитро-стно протянул руку Аскару.Аскар в ответ протянул свою.Капитан почувствовал ладонь Аскара, попытался сжать ее, но первое, что пришло в голову, у него рука как камень.

- Да, такой руки я не встречал,- недоумённо вслух сказал капитан, отпуская руку Аскара.

«Если бы знал капитан, сколько берцовых костей я одним ударом разбил насоревнованиях жилик сындыру во время празднования Наурыза и сва-

деб, где проверялась сила и удаль джигитов, то, наверное, не удивлялся бы», подумал про себя Аскар.

- Хорошо, поедешь со мной,- сказал капитан Аскару.

Лейтенант расплылся в улыбке и со словами: «А я что говорил» похлопал по плечу Аскара.

Так Аскар попал в полковую разведку 33 стрелковой дивизии.

С 1942 года и по сентябрь 1943 года 33 стрелковая дивизия будет вести бой в двадцатикилометровой зоне юго-восточнее города Холм, в окрестностях деревень Залесье, Лосиная голова, Медово, Борисово, Прибород, Машонкино.

С сентября 1943 года дивизию снимут из-под города Холм и перебросят на плацдарм в 30-ти километрах восточнее поселка Локня в район деревень Болоново и Дрепино. Оттуда дивизия начнет свой прорыв на Локню с общим направлением наступления на Новоржев. Три месяца, октябрь, ноябрь и декабрь 1943 года, а также в начале января 1944 года дивизия будет вести напряженные бои в Локнянском районе Калининской области, прорываясь к Локне.

В январе 1944 года 33 стрелковая дивизия, развивая наступление на Новоржев, ведет бой в Локнянском и Новоржевском районе Псковской области сначала в непосредственных подступах к Локне, а затем на участке Локня Бежаницы Новоржев.

- Агатай, - обращаясь к Аскару, начал Павел, земляк из Кустаная.- Плохая весть пришла, крепитесь. Нашу Алию убили.

От слов Павла Аскар вздрогнул, молча взяв шинель, ушел на самый край окопа, расстелил шинель, сняв сапоги, поджав ноги в коленях, он прочитал молитву.

Когда Аскар вернулся, то Павел вытирал слезы. – Ну, почему так, - возмущено спрашивал Павел.- Ей всего 18 лет.

- Успокойся, Павел, пусть ее душа воссоединится с предками, - сказав, Аскар сел к буржуйке и, глядя на огонь, стал вспоминать, как они встретились с Алией.

Они втроем возвращались с задания. Сержант Опаженко Михаил, Аскар и Павел Коструб.В их задачу входило отследить передвижение немецких сил и, по возможности, взять языка,но в бой не вступать и себя не раскрывать.Языка им взять не удалось и, поэтому настроение у всех было подавленное. И когда они выходили к нейтральной полосе, то Аскар увидел, как пять немецких солдат, покинув свои позиции, выдвинулись вперед, будто на охоту.Аскар доложил сержанту об увиденном.

- Ну и глазастый ты, Агатай,- подметил Павел.

И тут они услышали выстрелы.Сержант Опаженко принял решение выдвинуться к месту событий и убедиться в чем дело.

И когда они поравнялись с немцами, то трое из них были убиты, двоихони скрутили. Радостный Опаженко, что возвращаться будем не с пустыми руками с украинским акцентом сказал: «Нет худа без добра».

Тут к нам подбежали три девушки, от неожиданности мы даже опешили. «Мы бы и сами справились», бойко говорила красивая девушка с короткой стрижкой, это была Алия.

Аскар спросил:- Ты казашка?

- Да, - ответила Алия. И только после этого она обратила внимание на рослого Аскара.

Улыбнувшись, словно к ней в гости приехала вся ее родня, она обратилась к Аскару.

- Агатай, извините меня.

- Ничего, ничего, доченька,- успокоил ее Аскар.

- А я тоже с Казахстана,- улыбаясь, влез в разговор Павел.

Так состоялась их встреча и знакомство.

Волею судьбы Алия вместе со своими подругами не раз прикрывали разведчиков, когда они возвращались с задания.

- Агатай, агатай, смотрите, снег пошел,- неумолкая говорил Павел.

Аскар, подняв руки к лицу, провел их по щекам, произнося: «ОВсевышний, спасибо, что внял моим молитвам и принял чистую душу Алии».

На войне никто не знает, что его ждет впереди. И только мысли о родных и близких согревают в лютые морозы, оберегая от пронизывающих февральских ветров.

Аскар проснулся рано в холодном поту от сна. У казахов говорят февраль - месяц волков, и с ними лучше не встречаться. Во сне он увидел маму в красном камзоле, ее красивые длинные волосы были заплетены в две косы. Она, взяв два ведра, пошла к роднику, оставив дома Саттара. И тут на нее напали волки, Аскар бросился на них.

Через час им уходить в разведку на задание. Аскар взял лист бумаги и стал писать свое последнее письмо Саттару:

*Прости мой брат
Что не смогу тебя обнять
Прижать к груди
И насладиться запахом Твоим
РОДНЫМ...
Уж больше нам не свидеться никак.
Я так люблю тебя мой Брат.
Аул во сне я видел. Мать.
Отца и деда на конях
И мой Акжал бежал, зовя меня
Прости меня мой брат. Прости.
Сегодня бой приму последний я
И скличем Аруак.
Я буду бить врага.*

*Я знаю, что не дрогнет
Ни сердце, ни рука.
Не уроню я честь Степи.
Любимой нежной Сары-Арки
Лишь об одном прошу тебя
Пройдут года....
Науди тот бугорок,
Где похоронен буду я.
Все тленны мы...
И станем частью земли.
Ты горсть земли Аула
С собою принеси,
Посыпь тот бугорок
Прочти молитву...
И с собой возьми меня
Ты горстью с бугорка,
И отнеси в родной Аул,
Где успокоится моя душа.
Ведь припаду к истокам предков Я.
И стану частью их.
То РОДИНА моя.
Прости, мой брат,
Что не смогу тебя обнять,
Прижать к груди.
И насладиться запахом твоим
РОДНЫМ.*

Разведгруппа сержанта Опаженко стояла в блиндаже перед капитаном Высоцким. Рядом с капитаном стоял щупленький паренек, на вид ему можно было дать лет шестнадцать, не более.

- Опаженко, в свою группу возьмете этого бойца,- сказал капитан, указывая на него. Аскар, увидев его, подумал мальчишка.

- Да ..- начал Опаженко. Но его прервал Высоцкий.

- Никаких, но. Да.. и тому подобное, я слышать не хочу.

- Боец, Лукошко Василий...

- Чего ты ржешь как лошадь, -отдернул капитан Коструба.

- Можно подумать у тебя фамилия "высший пилотаж".

- Так вот Лукошко Василий... Капитан сделал паузу, посмотрел на группу, Коструб опустил голову, словно рассматривал свои сапоги, остальные стояли ровно и внимательно слушали Высоцкого.

- Знание немецкого,- продолжал капитан,- поможет вам сориентироваться по обстановке на месте с учетом услышанного от немцев.

- Надо, очень надо получить хорошую информацию. А то топчемся на одном месте. И командование злое. Только маты и слышны, разведка то, разведка то...А наступление не за горами, немца необходимо выбить отсюда, а потом гнать и гнать...

Когда группа вышла из блиндажа, то Опаженко повернувшись к Аскару сказал:

- Ефрейтор Каренов закрепляю бойца Лукошко Василия за Вами, объясните ему как себя надо вести на задании и проверьте обмундирование, чтоб ничего не бренчало или издавало звук. Ну, Вы все знаете.

- Группе быть готовой через 10 минут, сказал сержант Опаженко, и вновь вернуться в блиндаж.

- Ну, агатай, теперь ты папа и мама для Лукошко, стал ухмыляться Коструб.

- Аскар посмотрел таким взглядом, что ухмылка у Коструба сразу же пропала.

- "Ладно, понял." -сказал Коструб и продолжая надо же Лукошко, хм..

Аскар повернувшись к Василию сказал: -"Паша очень хороший парень, добрый. Это он от волнения. Задание ответственное.

А какое задание не ответственное подумал Аскар, когда переходишь передовую, входишь в тыл врага.

- "Да, я понимаю,"- ответил Василий, возвращая Аскара к разговору.

- "Ну и хорошо,"- сказал Аскар и стал проверять обмундирование и одновременно проводить инструктаж бойцу Лукошко.

Опаженко долго убеждал Высоцкого когда лучше выйти группе на задание.

- "Ночью, под покровом темноты,"- говорил Высоцкий.

- "Ночь это хорошее время для проведения многих операций, но не для этой, которую Вы нам поставили,"- говорил Опаженко Михаил, который уже с 1939 года в Красной Армии и был опытным солдатом и хорошим командиром группы.

- "И что, ночью мы опять возьмем кого попало и опять будет пустышка. Немец ничего не знает и не представляет никого интереса.

- "Ну и что ты предлагаешь?" - спросил Высоцкий.

- "Идти на рассвете по сумеркам пройти в тыл, найти место где можно вести наблюдение и уже потом скорректировать свои действия. Кроме того, сон под утро всегда крепкий.;"- продолжал Опаженко.

- "Звучит убедительно. А если вас днем обнаружат?" :- не унимался Высоцкий, -" Все хана."

- Так рассуждать, извините нас и ночью какой-нибудь патруль или часовой может обнаружить. и тогда тоже...": - сделав паузу и разведя руки в стороны,-"помирать нам ни кому не хочется, так что мы будем осторожны.": - настаивал Опаженко.

- Ладно, убедил Опаженко. Так, что результат чтоб был. "- сказал Высоцкий и закурил папиросу.

- "Разрешите преступить к исполнению!":- выпрямившись по стойке смирно рапортовал Опаженко.

- Разрешаю. Удачи тебе и твоей группе." И капитан обнял Опаженко.

Разведгруппа сержанта Опаженко удачно перешла передовую линию и вошла в тыл к немцам.

Уже больше трех часов группа спрятавшись в тальнике у реки наблюдала за крайними домами где стояли часовые немцы.

- Что делать? Что делать..": - этот вопрос ни только мучил Опаженко, он вводил его с состояние не знания и безысходности положения.

- "Командир":- оторвал его от этих мыслей Каренов. -"смотри там немец на лошади едет."

- "Где?":- спросил Опаженко.

- "А вон позади нас, вдоль реки едет,":- сказал Аскар, указывая направление.

- "Каренов надо брать":-скомандовал Опаженко, " - Только..., Ну ты сам знаешь."

- "Есть,":- ответил Аскар и как змея пополз к кусту, который стоял на пути у немца.

Когда немец поравнялся с кустом, Аскар так беззвучно поднялся, что старый конь, который вез немца посапывая с опущенной головой двигаевшийся в заданном всадником направлении, очнулся когда его левой рукой под узды взял Аскар и властно остановил. Немец от страха только успел открыть рот, как правая рука Аскара вырвала его из седла. И уже в следующую секунду он лежал под коленом Аскара и от давления он не мог ни только крикнуть, но и пошевелиться.

Подбежавший Опаженко сразу сказал Аскару: - "Каренов, смотри не раздави его, он нам еще нужен."

"Коструб, помоги мне,":- сказал Опаженко засовывая приготовленный кляп в рот немца.

- "Потащили его в тальник.":- сказал Опаженко, и уже вместе с Коструб тащили его.

Аскар сел на коня, повернул его обратно по следу ,и пройдя 40 метров потом повел его по тальнику к своим.

Аскар подошел бесшумно, немца уже во всю допрашивали.немец оказался почтальоном. Когда немец увидел Аскара, то в его глазах опять появился страх, он даже стал заикаться отвечая на поставленный вопрос.

Опаженко понял, что немец в шоке от произошедшего с ним, а вид Каренова его вводил в ступор и тем самым допрос мог затянуться, он попросил Аскара продолжать наблюдение за немцами, на краю деревни.

Когда допрос закончился, то стало ясно, что в деревне стоит усиленная рота, кроме того он видел там танкистов, но танков он не видел, они были где то замаскированы.

Кроме того, немец сказал что когда он выезжал на лошади из соседней деревни, где стоял немецкий полк, то он слышал, что один офицер прибыл с госпиталя и собирался в эту деревню, чтобы проверить своих сослуживцев.

Опаженко собрал группу, -"что будем делать?":- спросил он.

- "Надо ждать этого офицера и брать.": - предложил Коструб.

- "Здесь будет шумно и на виду" Сказал Опаженко, - " Он может быть не один. Сейчас они по одному не ходят. Это во первых. А во вторых а вдруг он не поедет? Что тогда?"

- "Давайте отталкиваться от того что имеем"- начал Коструб, -"А то так и к гадалке нужно будет бежать. Я считаю надо ждать офицера.другого у нас ничего нет. Не пойдем же мы в деревню, где стоит усиленная рота, да еще танки."

- "Там в метрах пятидесяти"- указывая откуда приехал немец, -"Есть ложбина, можно немца там подождать,": - предложил Аскар"- и видно не будет, и подальше. Я ее увидел когда лошадь по следу отгонял,"- сказал Аскар.

- "Хорошо": - сказал Опаженко.-" А как мы привлечем их внимание и остановим?"

- "Можно сделать так, что будто бы подруга порвалась и почтальон остановился и пытается ее отремонтировать": - сказал Аскар.-" А в роли почтальона будет Лукошко, немецкий он знает, к немцам он будет спиной, да еще укутаем его как почтальона шарфами и платками, сразу не узнают, а мы с вами по бокам в снегу зароемся и потом внезапно нападём.":- сказал Аскар.

- "Предложение стоящее, но вот еще бы, все прошло бы так как мы хотим.": - сказал Опаженко.

- "Вечно Вы все сомневаетесь товарищ сержант":- сказал Коструб.

- "Ладно, так и решим": - сказал Опаженко добавив: - "Бог- не выдаст, свинья -не съест!"

- "Что стоишь Лукошко, давай переодевайся в немца, ": - с ехидцей сказал Коструб.

Немцы появились через тридцать минут на двух мотоциклах, в каждом впереди на люльке стоял пулемет, их было шестеро.

- "по два немца на брата": - подумал Опаженко и подал знак к готовности. Лукошко стоял в немецкой форме и делал вид, что ремонтирует подпругу. Это было его первое боевое задание, он сильно волновался. Это увидел Аскар когда делал путы на копыта лошади, чтоб та не пошла в самый не подходящий момент. Аскар подмигнув Василию сказал, - "Все будет хорошо, не волнуйся, мы рядом. Сделай все так как мы договаривались."

Эти слова очень были нужны Василию.

И когда мотоциклы остановились. То офицер спросил его в чем дело?

Лукошко ответил на немецком, что подпруга порвалась и он ее делает. сидящий за рулем мотоцикла толстощекий немец пошутил:-"У русских все гнилое, поэтому рвется." Чем вызвал смех у всех.

- "Ладно, давайте поможем,": - сказал офицер и слез покачиваясь с мотоцикла и стал поправлять форму. Было видно что он пьян. Он сидел за этим толстощеким, следом за ним вылез и второй сидя-

щий в люльке который сразу же направился к Лукошко.

В этот же момент Опаженко подскочив к сидящему за вторым мотоциклом немцам быстрым, четко поставленным ударом снял вначале сидящего с заде, потом сидячего за рулем. Одновременно Аскар ударом ножа убил сидящего в люльке за пулеметом немца. Коструб в это время подскочил к офицеру и рукоятью ножа нанес ему удар по затылку и сразу же бросился на немца что сидел за рулем.и нанес ему ножевой удар в спину. Аскар метнул нож в немца, что направился к Лукошко, от удара ножа который вошел по рукоять немец вначале пошатнулся вперед, но потом упал назад. Все было сделано предельно быстро.

- "Каренов, Коструб уберите все в сторону от дороги и замаскируйте.":-приказал Опаженко.

- "Лукошко давай веревку, я свяжу офицера, и помоги ребятам": - всовывая кляп в рот офицера сказал Опаженко.

- "Вроде бы все получилось сказал Коструб.

- "Рано радуешься, еще до наших немца довести надо пока его не хватились.":- с упреком в голосе сказал Опаженко.-"Я впереди, Каренов, Коструб за мной, замыкает Лукошко."

Каренов и Коструб подхватили немца и пошли в след за Опаженко.

Пули просвистели и подняли снег. Все как по команде упали. Потом подняв головы увидели, что

за ними гнались немцы. Опаженко подумал, двоим надо остаться и задержать немцев, а двоим уводить пленного, тем более что до деревни Семеновки осталось пятьсот метров, а за ней наши. Опаженко посмотрел на Каренова, который понял, что Опаженко предлагает уйти, но Аскар посмотрев Опаженко в глаза, дал понять последнему, что он никуда не уйдет. Только люди, которые ни один раз вместе смотрели смерти в лицо, могли так понимать друг друга.

- "Коструб, Лукошко берите немца и тащите его к нашим, мы с Кареновым прикроем ваш отход.

- "Я...":-начал было Коструб.

Но Опаженко перебил его:-"Это тебе не ясли хочу, не хочу, выполнять приказ! Живо! Времени нет."

Коструб и Лукошко подхватили немца и потащили его.

Опаженко и Каренов приняли бой и стали отстреливаться.

- "Вася осталось чуть-чуть, за деревней наши, ты уж извини если что":- Коструб слегка побил ему по плечу, :-"немца доведи, а я к нашим, помочь надо. И Коструб исчез словно приведение.

Лукошко слышал как отстреливались наши и уже когда он вышел к деревне Семеновка, он услышал как начали разрываться гранаты. Он понял, что это все, его боевые товарищи приняли свой последний бой. От боли в груди что он не сними и ничем не

может им помочь, Василии прикусил ворот бушлата и со злости пнул немца приказав ему бежать.

3 февраля 1944 года Аскар погиб вместе со своими боевыми товарищами сержантом Опаженко Михаилом и ефрейтором Коструб Павлом в неравном бою в 500 метрах западней деревни Семеновка Новосokolьнического района Калининской области.

Добытые разведгруппой данные сыграли важную роль для начала Старорусско-Новоржевской наступательной операции, являвшейся частью стратегической Ленинградско-Новгородской наступательной операции .

Ты не прячь свои слезы, солдат

*Ты не прячь
Свои слезы, солдат.
Знаю больно.
Умереть,
Не обняв свою мать.
И отцу не успев
О главном сказать,
Что есть девушка.
И той
Не успел ты ...
Всего лишь три слова сказать...
Знаю больно.
Из мертвых восстать,
И с победой вернувшись
У разбитого дома стоять.
Ты не прячь
Свои слезы, солдат.
Надо жить,
Чтобы знали:
Духом сильного
Ничем не сломать!
Ты не прячь,
Свои слезы, солдат...*

*Потомки воинов золотых,
Стенных просторов беркуты свободы!
Им неизвестен страх,
Они парят под солнцем небосвода!*

106-ой Казахской дивизии.

*Я солдат,
А значит
Смерть
Меня не страшит.
Быть погибшим
Имею я право.
Выжившим быть,
Быть пропавшим.
Исчезнувшим быть
Права нет.
Я –солдат,
А значит
Есть приказ
В атаку!
И врага надо бить.
Ничего, что оружия нет.
По-казахски их будем бить.
Пусть поджилки
Трясутся врага,
Лишь услышат
Клич боевой-Аруак!
Он как молния пролетит.
Это – знак.
И пощады не будет тогда.
Не страшны нам их танки,
И оружия не страшны,
Смерть.*

*И ту обуздали джигиты.
Обгоняя ветер,
Ворвались в полки.
Танки, фрицы.
От безумия смелости их
Кровь- и та
Загустилась у них,
Не отступим и не сдадимся.
Страх
Посеем в их жалких сердцах.
Мы зубами,
Руками
Их будем рвать.
Есть приказ,
И мы будем стоять. -
Даже мертвыми
Мы их не пропустим.
Пусть увязнут
В наших телах,
А заглянут в глаза,
То увидят,
Что это –Казах.
Я – солдат
106-й казахской
Легендарной Акмолинской.
Кавалергард.
Навсегда им останусь.
Я – бессмертный солдат!*

Мы хотим лишь мира

*Не желаем войн,
Не хотим крови.
Мы хотим лишь мира,
Счастья и любви.
Хватит нам, наверное,
Горя матерей.
Хватит нам, наверное
Криков малышей.
Хватит нам, наверное,
Херосимских бомб,
Испытали все мы.
Хватит.
Больше не хотим.
В марше мира встанем
В плотные ряды,
Чтобы наши дети
Позабыть смогли,
Что есть страх на свете-
Это страх войны.*

БИБЛИОГРАФИЯ:

Повесть выставлена на сайтах:

1. NationalDigitalHistori

2. Медиа-портал «Караван»

3. Медиа-центр органов внутренних дел Республики Казахстан

4. «Победители»

Издана в журналах «Нива», «Полиция», «MangiEl», а также в книге «Дорогой подвига и славы».

Қанат Каренов

Кешір інім, кешір

Повесть

Прости, мой брат, прости

Басуға 23.11.2016 ж. қол қойылды.
Пішімі 60x84 ¹/₁₆. Офсеттік қағазы. Көлемі 6,6 б.т..
Таралымы 100 дана. Тапсырыс № 4831.

“Гласир” баспаханасында басылып шықты.
Қарағанды қ., Ермеков к., 112/5. Тел.: 8(7212) 43-38-57,
e-mail: glasirkrq@mail.ru
Астаны қ., Әуезов к., 46/1, тел.: 8(7172) 46-65-61,
e-mail: glasir.astana@mail.ru, www.glasir.kz

Подписано в печать 23.11.2016 г.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Бумага офсетная.
Усл.печ.л. 6,6. Тираж 100 экз.. Заказ № 4831.

Отпечатано в типографии "Гласир".
г.Қарағанда, ул.Ермекова, 112/5. Тел.: 8(7212) 43-38-57,
e-mail: glasirkrq@mail.ru
г.Астана, ул.Ауэзова, 46/1, тел.: 8(7172) 46-65-61,
e-mail: glasir.astana@mail.ru, www.glasir.kz